

1

תרגום יונתן

ישעיהו נח

תמט

יְהִי בְחַיֵּי עֲלְמָא וְתַהֵי נַפְשָׁךְ מְלֵיאָ תַפְנוּקוֹן כְּגַנְתָּ שְׁקֵיא דְמְרוּיָא וּכְמַבּוּעַ דְמַיִן דְלֵא פְסָקוֹן מוֹהֵי: יב וְיִבְנוּן מִנְּךָ חֲרֵבַת עֵלְם יְסוּדֵי דְרַ וְרַ תְּקוּמַם וְיִקְרוּן לְךָ מְקַיִים אוּרְחָא דְתַקְנָא מְתִיב רְשִׁיעֵיא לְאוּרִיחָא: יג אִם תְּתִיב מִשְׁבַּתָּא רַגְלָךְ לְמַעְבַּד צוּרְכָךְ בְּיוֹמָא דְקוּדְשֵׁי וְתַעֲרַע לְשַׁבְתָּא בְּתַפְנוּקוֹן לְקִדְשָׁא בְּיַי תַּעֲרַר וְתַעֲרַר קְדַמוּהֵי מְלַמְעַבַּד אוּרְחָךְ רְשִׁי

(יב) משובב נתיבות לשבת. תרגם יונתן ממצי רשיעא לאוריחא. מסוכב, כמו מסיב לשנת, לייסובו של

מצודת ציון

מצודת דוד

יבזבו. ענין עזיבת הדבר וההפסק. כמו תהיה לי כמו אכזב (ימיה טו יט): יב מוסדי. מלשון יסוד: גודר פריץ. בונה כותל במקום הפרוץ והשבור. כמו ותגדרו גדר וגו' (יחזקאל יג ט): משובב. מלשון השבבה: נתיבות. שביל ודרך: לשבת. מלשון ישיבה: יג תשיב. מלשון השבבה: במעשיך הטובים, וכפל הדבר במלות שונות: וקורא לך. כל בני העולם יקראו אותך גודר פריץ, שהרי בזכות מעשיך גדרת פרצות העולם: משובב. אתה הוא המשיב את הנתיבות להיות מיושבות באנשים, כי בהיות הערים חריבים נשמו הנתיבות, ובזכותך נבנו הערים ונתיישבו הנתיבות: יג אם תשיב משבת וגו'. רוצה לומר אם החזקת בדרך לצאת חוץ לתחום, ונוכרת שהוא שבת, והשבות רגלך כעבור השבת: עשות. המ"ם של משבת עומדת במקום שמים, ורוצה לומר אם תשוב מעשות חפצך, אחד מן המלאכות האסורות: ביום קדשי. זהו השבת שקדשו המקום: וקראת לשבת ענג. תקרא את השבת יום עונג, רוצה לומר יהיה מיוחד לך

רד"ק

כאילו מכזב בו שלא היה שם מעולם, על דרך כחש מעשה זית (חבקוק ג יז), ותירוש יכחש בה (הושע ט ט): יב ויבנו ממך. כי כמו שהמעשים הרעים מחריבים הארץ, כן המעשים הטובים מישיבים אותה. ופירוש "ממך" המעשים הטובים היוצאים ממך, יבנו חרבות העולם שהיו חרבות זמן רב: מוסדי דוד ודוד. המוסדות שנפלו זה דוד ודוד, אתה במעשיך הטובים תקומם אותם: וקורא לך גודר פריץ. בני העולם יקראו לך, כי בזכותך ובמעשיך הטובים יגדרו הפרצות: משובב נתיבות לשבת. כי בחורבן הארץ הנתיבות שוממות אין עובר בהם, כמו שאמר (איכה א ד) דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד. ויאמרו עליך כי אתה המשובב הנתיבות לעבור בהם לשבת, כי מפני ישיבת הערים ישובו גם כן הדרכים. ויונתן תרגם ויקרוון לך מקיים אורחא דתקנא מתיב רשיעיא לאוריחא: יג אם

מדרשי חז"ל

יב) משובב נתיבות לשבת. העני הזה יושב ומחרעם: מה אני ומה פלוני, הוא יושב בביתו ואני יושב כאן, פלוני ישן ע"ג מטה ואני ישן על הארץ, ועמדת אתה ונתת לו, מעלה אני עליך כאילו נתת שלום ביני לבינו, שנאי או יחזק במעוטי יעשה שלום לי. (ילקוט'ש). יג) אם תשיב משבת רגלך. תנא: לא יטייל אדם בתוך

זניי כגון וזניי אגרי. 16

זניין אין קדוים אלא במקום סיווג ג 2

לְקַדוֹשׁ יְהוָה מְכַבֵּד וּכְבֹדְתוֹ מַעֲשׂוֹת מְלִשְׁפָּא צוֹרְכָךְ וּמְלֵלָא
 דְּרַבִּיךָ מִמְּצוּא חֲפִצְךָ וְדַבֵּר דְּבַר: יד אָז
 מְלִשְׁפָּא צוֹרְכָךְ וּמְלֵלָא מְלִין דְּאוֹנָס: יד אָז
 תַּתְּפִינְךָ קְדָם יי וְיִשְׁרִינְךָ

על תוקפי ארע
 ויזלינך פרי אהסנ
 יעקב אבוק או
 במיקרא דיי גזיר פ
 אהא לא מקפידות יד
 מן קדם יי לית את
 מתפרקון ולא מדני
 קדמוהי מלמשמע ל
 מתקבלא צלותכון: ב

מצודת דוד

להתענג בו: לקדוש ה' מכובד. ליום השבת שקדשו המקום, תקרא יום מכובד מבלי עשות בו מלאכה של חול: וכבודתו, רוצה לומר לא בקריאת שם לבד, אלא תכבדו מעשות בו עניניך: ממצוא. מבלי מצוא בו חפצך, רוצה לומר שלא תעשה בו חפצך מדברים האסורים בשבת: ודבר דבר, ומלדבר בו דבר הנאסר בשבת כחשבונות וכיוצא: (יד) אז תתענג ע' ה'. כשתעשה כן, אז ישפיע לך טובה הרבה ותתענג על ה'. ורוצה לומר לא תתענג לעדון הגוף, כי אם להעמיד הגוף במצב הראוי להשכיל בתורת ה':

מצודת ציון

חפצך. מלשון חפץ ורצון: עונג. מלשון תענוג ותפוק: דרביך. ענייך. וכן דרכי ספרתי (תהלים קט טו): חפצך. מלשון חפץ ורצון: עונג. מלשון תענוג ותפוק: דרביך. ענייך. וכן דרכי ספרתי (תהלים קט טו): חפצך. מלשון חפץ ורצון: עונג. מלשון תענוג ותפוק: דרביך. ענייך. וכן דרכי ספרתי (תהלים קט טו):

רד"ק

הגוף ביום השבת במאכלים ערכים וטובים. שמתוך שישנהו משאר ימים לטוב, יזכור מעשה בראשית, ושהאל חדשו מאין ושבת ביום השביעי, ומתוך כך ישבח לאל ויפארהו כפיו ובלבבו, ותתענג נפשו בו. ופירוש וקראת כמו מקרא קודש (שמות יב טז): לקדוש ה' מכובד. כפל הענין במלות שונות. ורבותינו פירשו ביום הכיפורים, שאמרו מאי דכתיב לקדוש ה' מכובד, זה יום הכפורים שאין בו לא אכילה ולא שתיה, אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה: וכבודתו מעשות דרביך. זהו הכבוד שתמנע מעשות כל מלאכה. כי פירוש "דרכיך" חפצך ומעשיך, כמו דרכי ספרתי (תהלים קט טו), ודרכיך למחות מלכין (משלי לא ג) והדומים להם. ורבותינו ז"ל פירשו "דרכיך" מנהיגך, שלא יהא מנהגו של שבת כמנהגו של חול, כמו שאמרו וכבודתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול, וכן שלא יהא הלוחך של שבת כהלוחך של חול, וכן שלא יאכל המאכלות והמשתה של שבת כשל חול. ופירוש לשנות מנהג עת האכילה להקדים או לאחר: ממצוא חפצך. כפל ענין במלות שונות, כי הוא כמו מעשות דרכיך, כמו שפירשו על דרך הפשט, וכן תרגם יונתן מלספקא צורכך. ורבותינו ז"ל פירשו "ממצוא חפצך" בדברים, שלא ידבר בשבת בחפציו והם הדברים שצריך לעשותם בחול. ודקדקו מחפצך, ואמרו חפצך

אסור לדבר הא חפצי שמים מותרים, כמו שאמרו חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת, ואמרו פוסקין צדקה לעניים בשבת, ואמרו משדכין על החינוקות ליארס, ועל החינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות, כי כל הדברים האלה אם ידבר בהם הם מצוה. ואפילו ללמדו כמה שיחיה, כדי שלא יהיה גנב ומלסטם את הבריות. ואמרו "ודבר" שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול, כלומר שידבר בשבת בנחת וימעט בדברים. ואמר "דבר" דבור אסור הרהור מותר, ואף על פי כן החסידים נזהרים אפילו מהרהור חפצים אלא בחפצי שמים, כמעשה החסיד ההוא שמספר במסכת שבת (דף קנ:). ויונתן תרגם ודבר דבר ומללא מלין דאוונס, פירוש דבר און, כי כן מתרגם און אונס, וזה אסור אפילו בחול: (יד) אז תתענג ע' ה'. אם תענג את השבת תתענג על ה', כלומר ישפיע לך טובות עד שתתענג עליו, ותודה בו ובטובו כי מאתו הכל וכידו. והתענוג על ה' הוא תענוג הנפש. והגאון רב סעדיה פירש תענוג הגוף, כלומר תענוג גופך יהיה על ה', לא ככסילים שנאמר בהם לא נאוה לכסיל תענוג (משלי יט י). אבל המשכיל לא ירבה בתענוג יותר מדאי כי אם במשפט, כעבור כי הוא מתעסק בחכמה ובה יתענג יותר, אלא שתענוגי הגוף במשפט ייטיבו שכלו ויחזקו כוחותיו השלושה, והם כוח הזכרונות וכוח הבחינה

מדרשי חז"ל

הנרך בשבת על מנת שתחשך ויביא פירות, ולא לתוך המדינה על מנת שילך לבית המרחץ, ואסור לאדם לצאת בתוך כרכו בשבת ולידע מה היא צריכה. וכבודתו מעשות דרכיך. "וכבודתו" שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול, וכי הא דרכי יחנן קרי למאניה מכבודתו. "מעשות דרכיך" שלא יהא הלוחך של שבת כהלוחך של חול. "ממצוא חפצך" חפצך אסורין חפצי שמים מותרין. "ודבר דבר" שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול. (שבת קיג.) אמר ליה ריש גלותא לרב המנונא: מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד, א"ל: זה יום הכיפורים שאין בו לא אכילה ולא שתיה,

אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה. "וכבודתו" רב אמר: להקדים, ושמואל אמר: לאחר. (שם קיט.) רבי יהושע בן קרחה אומר: אומר אדם לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב וכו', אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי יהושע בן קרחה, דכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר, דיבור אסור הרהור מותר. (שם קנ:). (יד) אז תתענג ע' ה' וגו'. אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי: כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנא' אז תתענג על ה' והרכבתין על במתי ארץ וכו'. ר"נ בר יצחק אמר: ניצול משעבוד גליות, כתיב הכא והרכבתין על במתי ארץ, וכתיב התם ואתה על במותימו תדרוך. (שבת קיה.).

עולם: (יד) נחלת יעקב ו כמה שנלמך (נחלת כח יד) לא כנחלתם שנלמך (סס י מצודת מצודת (יד) והרכבתין. מלשון ויבינו גובה. כמו על במת ליעקב אביך. ואמר יעקב, ל נאמר ויעמידה ליעקב לחוק יקיים: (א) הן לא קצרה. זו ידו ולא יוכל להושיע, ולא העונות שע

וכוח המחשבה: והרכבתין ירכיבהו על במותי ארץ, והיו מכל הארצות (סנהדרין פו:). ישליטך עוד עליה בשכר שו וההבטחה הזאת לכל בני הג הגאולה יזכה לישועה, ואם יזכה לתחיית המתים, ויזכר זה האבילות. כפל הענין במל בניו הם מיוחדים בנחלה, לא עשו בן יצחק. וכן אמר (תה לחק לישראל ברית עולם, לא חבל נחלתכם. ורבותינו ז" המענג את השבת נותנין לו נ והאכלתיך נחלת יעקב אביך

ב) כי אם עונותיכם וגו'. אנו נושאי הפרק (א"ח) הסתר הפנים הוא ו (ט"א) קינה על מצב העם (יב"ט) וידוי על העבירות (ט"כא) התעוררות ה' לג

תתענג על יהוה והרפכתך על במותי קרי:
 במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך
 כי פי יהוה דבר: פ נט א הן לא קצרה
 יד יהוה מהושיע ולא כבדה אונן משמוע:
 כי אם עונותיכם היו מבדלים פינכם לבין
 מתקבלא צלותכון: ב אלהין חוביכון הון מפרשין פינכון לבין אלהכון וחטאיכון גרמו

על תוקפי ארעא ויובלינד פרי אהסנת יעקב אבוק ארי בממרא דיי גזיר פון: אהא לא מקפידות ידא מן קדם יי לית אתון מתפרקון ולא מדיקל קדמוהי מלמשמע לא מתקבלא צלותכון: ב אלהין חוביכון הון מפרשין פינכון לבין אלהכון וחטאיכון גרמו

ר"ט"י

עולם: (יד) נחלת יעקב אביך. נחלה בלא מזרים, כמה שנאמר (נחשית כח יד) ופרצת ימה וקדמה וגו', לא כנזכרה שנאמר (שם יג טו) הלחץ אשר אתה

מצודת ציון

והרכבתיך. מלשון רכיבה והתנשאות: במותי. ענין טובה. כמו על במתי עב (לעיל ד יז): ליעקב אביך. ואמר יעקב, לפי שלו ולבניו נתנה הנחלה, ולא לישמעאל בן אברהם, ולא לעשו בן יצחק. וכן נאמר ויעמידה ליעקב לחוק וגו' לאמר לך אתן את ארץ כנען (תהלים קה י): כי פי ה' דבר. וכיון שהוא דבר יקיים: (א) הן לא קצרה. זה אמר על בני הגולה. מה שהמקום משהה אתכם בגולה, לא הוא בעבור שקצרה ידו ולא יוכל להושיע, ולא הוא בעבור שכבדה אונן מלשמוע קול צעקתכם מצרת האויב: (ב) כי אם. רק העונות שעשייתם הם המבדילים ביניכם לבין אלהיכם, ולכן לא יפנה אליכם:

רד"ק

וכוח המחשבה: והרכבתיך על במותי ארץ. כמו ירכיבה על במותי ארץ, והיא ארץ ישראל שהיא גבוה מכל הארצות (מהרד"ק פו). כלומר אם תגלה ממנה ישליטך עוד עליה בשכר שמירת שבת ושאר המצוות. וההבטחה הזאת לכל בני הגלות, אם הוא קרוב מזמן הגאולה יזכה לישועה, ואם הוא רחוק מזמן הגאולה יזכה לתחיית המתים, ויזכה לארץ ישראל ולטובה: והאכלתיך. כפל הענין במלות שונות. ואמר יעקב כי בניו הם מיוחדים בנחלה, לא ישמעאל בן אברהם ולא עשו בן יצחק, וכן אמר (תהלים קה י) ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם, לאמר לך אתן את ארץ כנען חבל נחלתכם. ורבותינו ז"ל (שבת קיח) דרשו כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלא מצרים, שנאמר והאכלתיך נחלת יעקב אביך, לא כאברהם שנאמר בו

מדרשי חז"ל

(ב) כי אם עונותיכם וגו'. אמר רבא: אי בעי צדיקי ברו עלמא שנא' כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם

נושאי הפרק

- (א) הסתר הפנים הוא תוצאה של המעשים הרעים.
- (ט"א) קינה על מצב העם בגלות.
- (יב"ט) וידוי על העבירות שהביאו את העם למצבם הקשה.
- (ט"ד) התעוררות ה' לגאול את עמו ולהנקם מאויביהם.

ערכי פסחים פרק עשרי פסחים

כך מספיק להבדלה רב את ליה לקח ו'להבדלה ליה קבועת... ואלו החמשה חזן מספיק להבדלה בהבדלה פלוג השמחה...

כך מספיק להבדלה רב את ליה לקח ו'להבדלה ליה קבועת... ואלו החמשה חזן מספיק להבדלה בהבדלה פלוג השמחה...

כך מספיק להבדלה רב את ליה לקח ו'להבדלה ליה קבועת... ואלו החמשה חזן מספיק להבדלה בהבדלה פלוג השמחה...

כך מספיק להבדלה רב את ליה לקח ו'להבדלה ליה קבועת... ואלו החמשה חזן מספיק להבדלה בהבדלה פלוג השמחה...

רבה מר רב רבי... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב...

איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב...

איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב...

איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב...

איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב...

איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב...

איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב...

איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב...

איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב...

איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב... איתא גמרא דרבי רב...

מבואר בו, והכי פירושה דבה בר נה מנה חוקים... ואלו היו חוקים קודם חשיכה ולאחר שילוח זמרת הכנסת...

מבואר בו, והכי פירושה דבה בר נה מנה חוקים... ואלו היו חוקים קודם חשיכה ולאחר שילוח זמרת הכנסת...

מבואר בו, והכי פירושה דבה בר נה מנה חוקים... ואלו היו חוקים קודם חשיכה ולאחר שילוח זמרת הכנסת...

מבואר בו, והכי פירושה דבה בר נה מנה חוקים... ואלו היו חוקים קודם חשיכה ולאחר שילוח זמרת הכנסת...

מסורת הש"ס קידו מסק נבתי ופתי קידו מילי עבדי כמנה לא פו ידו יד סכמל

מסורת הש"ס קידו מסק נבתי ופתי קידו מילי עבדי כמנה לא פו ידו יד סכמל

מסורת הש"ס קידו מסק נבתי ופתי קידו מילי עבדי כמנה לא פו ידו יד סכמל

מסורת הש"ס קידו מסק נבתי ופתי קידו מילי עבדי כמנה לא פו ידו יד סכמל

מסורת הש"ס קידו מסק נבתי ופתי קידו מילי עבדי כמנה לא פו ידו יד סכמל

מסורת הש"ס קידו מסק נבתי ופתי קידו מילי עבדי כמנה לא פו ידו יד סכמל

שיטעמו, הוצרכו להוכיח דהלכה כשמואל מדסברי הני אמוראי כשמואל.

בא"ד ואין לומר במקדש כאן על דעת שרוצה וכו' מדפריך ולשמואל למה לי לקדושי בני בנישתא. והנה על המקשה גופיה קשה מנ"ל להקשות ודלמא במקדש על דעת לאכול במקום אחר מודה שמואל, ומנ"ל להקשות. ונלע"ד כיון דנקט בפלוגתייהו אותן בני אדם שקידשו בבית הכנסת, ולא נקט סתם המקדש כאן ואוכל במקום אחר, אלא נקט בבית הכנסת, דודאי גם תחלת הקידוש היה על דעת כן אפ"ה לא יצאו לשמואל. ואף דאיכא למימר דנקט רבותא לרב דידו יין לא יצאו אפ"ה היה דעתם לכך, מ"מ עכ"פ מיירי בהיה דעתם מתחלה לכך, ואפ"ה קאמר שמואל אף ירי קידוש לא יצאו.

בא"ד מיהו ממקום למקום בבית אחד וכו'. ועיין בש"ע סי' רע"ג סעיף א', וכתב הש"ע בבית אחד מפינה לפינה חשיב מקום אחד, וכתב רמ"א בהגהה ומבית לסוכה חשיב כמו מפינה לפינה, וכתב המג"א בסק"ב ומבית לסוכה כיון שאין המחיצה עשויה לתשיש אלא לשם מצות סוכה חשיב כמו מפינה לפינה בלא מחיצות (מרדכי), וא"כ אפ"ה לא היה דעתו לכך א"צ לקדש שנית וכו'. ועיין באשל אברהם שתמה על רמ"א ועל המג"א ב, שהרי בהדיא מבואר במרדכי [ל"ה ע"ג] דאפ"ה מפינה לפינה אינו מתיר אלא כשדעתו לאכול במקום אחר. ואני אומר דלא קשה מידי, דזה ודאי יפה כתב האשל אברהם דלדעת המרדכי אפ"ה בתדר אחד ממש מפינה לפינה בעינן שיהיה דעתו מתחלה לכך וק"ו מבית לסוכה, אלא שסובר הרמ"א והמג"א שאף שהתוס' והמרדכי נחלקו לדינא אם מפינה לפינה צריך שיהיה דעתו לכך, מ"מ בהא שסובר המרדכי שמחיצת הסוכה שאינם עשויים לשום תשיש רק למצוה לא מחשב מחיצה והוה כמו מפינה לפינה, בזה לא נחלקו התוס', רק התוס' מוקי הירושלמי שמחיצת הסוכה היה מחיצה בפני עצמו ולא היה הסוכה בתוך הבית ממש, והמרדכי סובר שסוכה דירושלמי מיירי שהיה בתוך החדר ממש. וא"כ דברי רמ"א והמג"א עולים כהוגן וכשיטת התוס', ומהמרדכי לא הביא רק דמחיצת סוכה לא מחשב מקום אחר.

76 דף ק"א ע"א זימנין סגיאיין וכו' ונחית מאיגרא לארעא והדר מקדש.

הנה ודאי מיירי שעדיין לא קידש באיגרא, דאל"כ לא היה שמואל שוב נמלך לגרום ברכה מחדש ולקדש ולהיות למפרע הקידוש הראשון ברכה לבטלה, וא"כ מיירי שלא קידש עדיין. א"כ קשה למה נחית והלא יכול לקדש באיגרא ולהיות דעתו לאכול למטה, דזה מהני גם לשמואל ממקום למקום. ונראה דהא דמהני לשמואל דעתו לכך ממקום למקום, היינו בדיעבד, ואורחים כדיעבד דמי שאין להם יין במקומם. ולפ"ז שוב כיון שכבר עלה בידינו דיש חילוק בין בית למקום, שוב אמרינן דממקום למקום לא פליגי רב ושמואל, וכדברי ר' בון בירושלמי, דלמעט המחלוקת עדיף, ולרב ג"כ דוקא דיעבד אפילו דעתו לכך ואפ"ה ממקום למקום. ומה דאמר בירושלמי [סוכה פ"ד ה"ה] מי שסוכתו עריבה, זה מחשב דיעבד שהרי אסור לו לקדש בסוכה ולאכול במקום שאינו ערב לו מחשב דיעבד,

ולפ"ז ק"ו כבני אדם שקידשו בבית הכנסת דלא קאמר רב ידי קידוש יצאו אלא דיעבד, וחו לא צריכין לומר דקידוש שבבית הוא רק לבני ביתו, אלא גם לעצמו לצאת לכתחלה. ודוקא קודם שזכינו שיש חילוק בין בית למקום, ועל כרחיך רב ושמואל בירושלמי פליגי, היה אמרינן דרב גם לכתחלה מתיר, אבל למסקנא עדיף למעט המחלוקת.

ולפ"ז קשה מה דמסיק ואף רבה סבר וכו', איך מוכח דסבר כשמואל ודלמא כרב ס"ל והא דאמר להו טעימו מידי היינו לצאת לכתחלה, שבוה גם רב מודה. ואין לומר שעיקר הראיה מדקאמר ובקידושא דהכא לא נפקיתו, ולשון לא נפקיתו משמע דאפ"ה דיעבד לא נפקיתו. זה אינו, דאיהו הכי קאמר ובקידוש דהכא לא נפקיתו דודאי אין רצונכם לצאת בקידושא דהכא, שאטו רצונכם לעשות דבר שאינו נכון לכתחלה דאין קידוש אלא במקום סעודה, וכיון שאין רצונכם לצאת בזה ממילא לא נפקיתו, לכן טעימו מידי ותכווננו לצאת גם לכתחלה.

ולכן נלע"ד דדברי רבה לתלמידיו היה אחר שכבר קידש, ואח"כ אמר להו טעימו מידי, וכיון דבשעת מעשה לא היה כוונתן לאכול כאן גם זה מהני רק דיעבד וכדברי רמ"א בסי' רע"ג סעיף ג' בהגהה, ולשון יצא שכתב רמ"א היינו דיעבד, וכיון שעל כרחיך לא נפקי ידי מצוה לכתחלה רק דיעבד, א"כ למה להו למטעם, הלא יאכלו בביתם בחושך או במקום אחר במקום שיהיה להם נר ולא יהיה להם יין עיין תוס' ד"ה ובקידושא דהכא וכו', אלא ודאי שבוה אפ"ה בדיעבד לא יצאו, ושפיר קאמר דאף רבה סבר כשמואל. ואמנם מדברי הגמרא אין ראיה כל כך, דבגמרא באמת לא קאמר דרבה סבר כרב אלא דאף רבה סבר אין קידוש אלא במקום סעודה, ואף שלפי מה שכתבתי גם רב סובר כן, מ"מ כדברי רב אינו מפורש, ושמואל אמר בפירוש אין קידוש אלא במקום סעודה, וקאמר בגמרא דגם הני אמוראי רב הונא ורבה סברי כן, אבל מדברי התוס' ברי"ה ידי קידוש, שכתבו בפירוש דהלכה כרב, כיון דרב הונא ורבה ואביי סברי כן מוכח כנ"ל.

ויצא לנו מדברינו שרבה שאמר טעימו מידי אחר הקידוש אמר כן, ומוכח כדברי הטורי זהב בסי' רע"ג ס"ק ב', ודלא כקרבן נחנאל [אות ע'] ואור חדש שהשיגו עליו וכתבו שרבה אמר כן קודם הקידוש. ומה שהקשה בספר קרבן נחנאל שאם אחר הקידוש אמר כן א"כ על כרחיך היה דעתם לצאת בקידוש הזה שהרי צריך שיכוין שומע, וא"כ למה היה צריך רבה לומר דלמא מתעקרא שרגא הלא בלא"ה כיון שרצונם לצאת בקידושא דהכא צריכין למטעם כדי שיהיה קידוש במקום סעודה. נראה דלא קשיא מידי, שהם מתחלה היה כוונתן שאם יחעקר שרגא יצאו בקידוש הזה, ואם יהיה הנר דלוק יקדשו בביתם, ולכן הוצרך לומר דלמא מתעקר שרגא.

שם ואף רב הונא סבר וכו'. הנה רב הונא נמלך הוה, דהרי אחר הקידוש הוא דאיתעקרא שרגא ובשעת קידוש היה דעתו לאכול כאן, וכיון דמבואר בירושלמי דרב אמר בשלא היה דעתו לאכול במקום שקידש, א"כ גם לרב לא היה רב הונא יוצא בקידוש הזה, ואין קאמר דאף רב הונא סבר וכו'. ולומר דתלמודא דידן חולק בזה על

7

יש להם קביעות מקום לאכול אף שהמקום הוא בביתו שאינו במקום הקידוש כענין האחרון שכתבתי, וממילא אלו דצריכין לקדש בבית דלא סגי להו במה ששמעו קידוש בביהכ"נ שיכולין לצאת בו מאחר דהיה דעתם לאכול בביתם שהוא מקום קביעותם לסעודתם משום דיש להם אשה ובנים שצריך להוציאם אין דעתן לצאת כלל ידי קידוש כששמעו בביהכ"נ, דרק לרב שהקידוש אינו שייך כלל להסעודה ואין לו צורך לאכול בשביל הקידוש יש לנו לומר דבסתמא דעתו לצאת בביהכ"נ דיש לו תועלת באם לא יאכלו תיכף אלא לאחר איהו שעות שיוכל לטעום ולשתות, ואף שיצטרך לחזור ולקדש בביתו כדי להוציא בניו וב"ב מה בכך הרי ידוע לכל שאף מי שיצא מוציא, אבל לשמואל דהקידוש שייך להסעודה שהם מצוה אחת דקריאת ונג' שהוא משני דברים קריאה ועונג ומעכבין וא"ו ומיכרח לאכול בשביל הקידוש אין לומר בסתמא דדעתו יהיה לצאת בקידוש דבביהכ"נ אף דרשאי גם לצאת דמאחר דיהיה מוכרח מצד הקידוש לאכול סעודה בפת בביתו וגם יהיה מוכרח לקדש בשביל בניו וב"ב וגם אלו שאין להם ב"ב נמי הרי יוכל לקדש בביתו אלו שיש להם יין, דהרי אין לו שום תועלת במה שיצא בקידוש בביהכ"נ דהא תיכף כשיבא לביתו מוכרח לאכול ואם לא ימצא ב"ב בבית שיהיו מוכנים לאכול הא לא יצא ולא יוכל גם הוא לטעום כלום, ולכן הקשה למה לי לקדושי בני כנישתא. אבל הא קשה דהא אפשר איכא מי שאין לו ב"ב וגם אין לו יין, שבשביל אנשים כאלו הרי יש לעשות הקידוש והם יצאו גם לשמואל כשדעתם לאכול תיכף כשיבאו לביתם, ע"ז תירץ הרא"ש שפיר דאתי למיטעי משום דלא יעלה על לבם דבר שאינו מצוי כזה שיהיה מי שאין לו ב"ב ואוכל לבדו בביתו שאינו הולך גם לבית אחר למכיריו לאכול שם לכבוד השבת בצוותא ויאמרו דהקידוש לא שייך כלל להסעודה, שלכן מקדשין בביהכ"נ כיון שהכל יוצאין בקידוש זה שלכן אף שג"כ יצטרכו לקדש בבית להוציא בניו וב"ב אפשר לא ימצא את ב"ב בבית שיהיו מוכנים לאכול תיכף אלא לאחר שעות ויהיה לו תועלת שיוכל לטעום איהו דבר כדלעיל והוצרך לתרץ שמקדשין בשביל האורחים, שלכן לא אתי למיטעי וממילא יועיל הקידוש גם לאלו שירצו מאלו שאין להם ב"ב כשירצה לאכול תיכף בביתו, וניחא שפיר תירץ הרא"ש.

ולמאי דכתבתי דהראיה מרבה הוא מהא דהיו רשאים לטעום דהוא רק אם הדין הוא דצריך לאכול דוקא במקום הסעודה כענין הראשון דמצריך שמואל במקום סעודה ממש, אבל לרב אליבא דהירושלמי דכן סובר שמואל לגמ' דידן להר' נסים גאון אם יסעמו יצטרכו לחזור ולקדש מאחר שבשעת קידוש חשבו לאכול בארשפיזא, הקשה המרדכי שפיר מהא דאמר רבה טעימו מידי אחר שכבר קידש דלר' נסים גאון אם יאכלו בארשפיזא הא

יוצאין בקידוש של רבה האם לא יוכלו לאכול משום דאתעקרא שרגא אף בכאן לא יוכלו לטעום בלא קידוש אחר וליכא שוב תירוצי הק"ג והקני דאם, אבל יש לתרץ דר' נסים גאון יפרש דרבה אמר להו קודם קידוש כדמפרש הגמ' חיים, דהא לדידיה לגמ' דידן סובר רב דיוצאין בקידוש בלא סעודה כלל האם לא היה איכפת לו כשיעשו כרב לא היה לו לומר כלום, אלא דרצה שיעשו כמו שהוא סובר ולכן הוצרך לומר להם קודם קידוש דאם רוצין לצאת בקידוש שלו יטעמו.

ענף ז

ד ונשאר לנו לתרץ מה שקשה איך לא חשש שמואל לברכה לבטלה ונחית מאיגרא לארעא אחר שקידש שהקשה הצ"ח מאחר דלמה שבארתי דמותו אף לכתחלה לרב לקדש כאן על דעת לאכול במקום האחר, וכן לשמואל לתוס' במקום בחד ביתא הוא אף לכתחלה וא"כ מוכרחין לפרש דנחית אחר שקדש וחזר וקידש דקודם שקידש היה יכול לקדש על דעת לאכול בארעא, וגם בלא זה דחזק גדול לפרש דהיה זה קודם שקדש, דא"כ הא ליכא מראיית ר' ענן בר תחליפא שום הוכחה לדין זה, דכיון שנמלך קודם קידוש לאכול בארעא איהו צורך היה לו לקדש באיגרא, ואין לפרש דכן אמר לו שמואל דאינו עושה באיגרא קידוש משום דאין קידוש אלא במקום סעודה אף בכה"ג דהוא בחד ביתא דא"כ היה אומר בפירושו אמר שמואל דאין זה במקום סעודה וכל העובדא שסיפר הוא לשתר ממש, וא"כ משמע שלא אמר לו שמואל בפירושו כלום אלא מהעובדא שעשה כן שמואל יודע דסובר שמואל דאין זה במקום סעודה, והא אין לידע כלום מעובדא זו, ונצטרך לדחוק דר' ענן בר תחליפא העיד שידע כברור גמור שמאיהו טעם רצה שמואל לעשות קידוש באיגרא ומ"מ לא עשה הקידוש באיגרא אלא בארעא נגד רצונו שלכן ודאי הוא משום דלא היה יוצא בקידוש ההוא, דא"כ חסר העיקר בגמ', ולכן צריך לפרש דהמלכתו למיחית מאיגרא לארעא היה זה אחר שקידש והדר קידש בארעא פעם שניה, וא"כ קשה איך היה מותר לשמואל לגרום שיהיה ברכת קידוש הראשון ברכה לבטלה כדקשה הצ"ח.

ולכן היה נראה לומר דבר חדש דהא חזינן שאמר רבא בביצה ל"ד ע"ב מקרא דוקראת לשבת עונג ששבת קובעת למעשר שהוא גם על פירות ועל שתיה דכל אכילה דבשבת הוא קביעות כדפרש"י שם ולקמן דף ק"ה כתב הר"סב"ם פ"י אכילת עראי דשבת חשבי אותה קבע למעשר במס' ביצה משום דהוי עונג אפילו סעודת כל שהוא דידה קבע היא, ונמצא לפ"ז דהא דדרשינן במקום קריאה דקידוש שם תהא עונג הוא אף בעונג דכל אכילה ושתיה אף בפירות ואף בכל שהוא, ובתוס' הא מפורש דטעימו מידי הוא טעימת לחם שיוצא בה ידי סעודת

שבת ולא נמינו תרגימא, ואף הגאונים שהבי שטני בשתיית כוס יין כתב דפירות לא מהני, בש"ע סעי' ה', ועיי"ש במג"א ס"ק י"א שהביא דכתב דאף בפירות דיו מהאי טעמא שכתבתי דכן שבת נחשבת קבע אבל צריך להבין הטעם לא מהני וכ"ש שיסת התוס' והרא"ש דמצרכי דיו ותמה לי דברי הבי"ש שכתב אין להוכיח והרא"ש חולקים על סברא זו מדכתבו דטעימו שאמר רבה היינו טעימת לחם דוקא דאיכא למי כתבו כן משום דבשתיית כוס לא ליפקו מידי אלא משום דלא נפקי ידי סעודה אלא בפת וז' מסוף לשונם אבל אפשר דמדחו לדברי גאונים דלענין קידוש במקום סעודה שפיר מיקרי מקת במקום שותה כוס יין שחייב עליו ברכה, הו מפורש שלא הקפיד רבה על מה שלא יאכלו ולו חיוב הסעודה משום שיוכלו לעשות למחר שלש אלא על מה שלא יקיימו חיוב הקידוש בלילה. לומר דאף שאמר רבא בנף ק"ו דמי שלא קידו מקדש והולך כל היום כולו עד מוצאי שבת כשנאנס ולא קידש בלילה אבל עיקר חיוב בלילה וכמפורש בנף ק"ו דעל מה שתניא בברי י"א אלא ביום בלילה מנין הקשה הגמ' אדרב קידושא בלילה הוא קידש דכי קדיש תחלת יו לקדושי, וכן כתב הרמב"ם פכ"ט הי"ד עיקר בלילה ופשוט שאינו רק מדין וריזון מקדימין א הוא מעיקר המצוה לקדש בלילה דוקא, וכלש הש"ע בסימן ע"א אם לא קידש יש לו מצוה למחר כל היום וכדכתב הרמב"ם בה"א שו עצם המצוה וצריך לזכרהו כבגיסתו וביציאתו דבשביל זה נקט זה הרמב"ם דדין הזריות לקיים בהקדם הוא דין כללי בכל מצות התורה שאף בלילה יש לזרו להקדים כל מה שאפש להרמב"ם למינקס מצות הקידוש כל השבת היה דיש לעשות בלילה מדין וריזון מקדימין, זו לא נקט זה לחדוש דין אלא להקשות על זה לי אלא ביום בלילה מנין שלכן אפשר שאף עצם המצוה שוה ביום ובלילה הקשה דא"צ קר הלילה שהוא אדרבה תחלת יומא, אבל הרמ נקט זה לדינא ואם הוא רק מענין זריות ל חדוש, אבל הוא שמשמענו שעיקר המצוה ה בלילה אך באם נודמן שלא קידש בלילה מ היום, הוא כענין תשלומין שכתבו הטור וש זה ממה דאמר בגמ' המקשן בטעמו דכי קדי יומא בעי לקדושי דהוא טעם ששיכות הקי הוא בתחלת יומא, ונ"מ לדינא שאף בשב גדול אין לדחותו מבליילה להיום דאם היה בשביל זריות היה ראשי לדחותו למחר בשבי ובשביל זה כתבו דמוכרחין לומר דאמר לה

אגרות משה אורח חיים חלק ז ע"ה

שבת ולא במיני תרגימא, ואף הגאונים שהביא הטור
 ססני בשתיית כוס יין כתב דפירות לא מהני, וכן הו"א
 בש"ע סעי' ה', ועיי"ש במג"א ס"ק י"א שהביא משה"ג
 דכתב דאף בפירות דיו מהאי טעמא שכתבתי דכל סעודת
 שבת נחשבת קבע אבל צריך להבין הטעם דפירות
 לא מהני וכ"ש שיטת התוס' הרא"ש דמצרכי דוקא לחם.
 ותמוה לי דברי הב"י שכתב אין להוכיח שהתוס'
 והרא"ש תולקים על סברא זו מדכתבו דטעימו מידי
 שאמר רבה היינו טעימת לחם דוקא דאיכא למימר דלא
 כתבו כן משום דבשתיית כוס לא ליפקו מידי קידוש
 אלא משום דלא נפקי ידי סעודה אלא בפת וכדמשמע
 מסוף לשונם אבל אפשר דמדוד לדברי גאונים הללו
 דלענין קידוש במקום סעודה שפיר מקרי מקום סעודה
 במקום ששונה כוס יין שחייב עליו ברכה, הא בתוס'
 מפורש שלא הקפיד רבה על מה שלא יאכלו ולא יקיימו
 חיוב הסעודה משום שיוכלו לעשות למחר שלש סעודות
 אלא על מה שלא יקיימו חיוב הקדוש בלילה. (וצריך
 לומר דאף שאמר רבא בנף ק"ו דמי שלא קדש בע"ש
 מקדש והולך כל היום כולו עד מצאוי שבת הוא רק
 כשנאנס ולא קידש בלילה אבל עיקר חיוב הקידוש
 בלילה וכמפורש בנף ק"ו דעל מה שתניא בברייתא אין
 לי אלא ביום בלילה מנין הקשה הגמ' אדרבה עיקר
 קידושא בלילה הוא קדיש דכי קריש תחלת יומא בעי
 לקדוש, וכן כתב הרמב"ם פכ"ט ה"ד עיקר הקידוש
 בלילה ופשוט שאינו רק מדין וריון מקדימין אלא שכן
 הוא מעיקר המצוה לקדש בלילה דוקא, וכלשון הטור
 והש"ע בסימן ע"א אם לא קדש יש לו תשלומין
 למחר כל היום וכדכתב הרמב"ם בה"א שנקט שם
 עצם המצוה וצריך לזכרה בכניסתו וביציאתו, ונראה
 דבשביל זה נקט זה הרמב"ם דדין הוריות במצוה
 לקיים בהקדם הוא דין כללי בכל מצות התורה ופשוט
 שאף בלילה יש לזרו להקדים כל מה שאפשר והי"ל
 להרמב"ם למינקט מצות הקדוש כל השבת והיינו יודיעין
 זיש לעשות בלילה מדין וריון מקדימין, דבגמ' הא
 לא נקט זה לחדוש דין אלא להקשות על הלשון אין
 לי אלא ביום בלילה מנין שלכן אפשר שאף שלענין
 עצם המצוה שוה ביום ובלילה הקשה דא"צ קרא לרבובת
 הלילה שהוא אדרבה תחלת יומא, אבל הרמב"ם הא
 נקט זה לדינא ואם הוא רק מענין וריון ליכא בזה
 חידוש, אבל הוא שמשמענו שעיקר המצוה הוא דוקא
 בלילה אף באם נודמן שלא קידש בלילה מקדש כל
 היום, והוא כענין תשלומין שכתבו הטור וש"ע וידע
 זה ממה דאמר בגמ' המקשן בטעמו דכי קריש תחלת
 יומא בעי לקדושי דהוא טעם ששיכות הקדוש הא
 הוא בתחלת יומא, ונ"מ לדינא שאף בשביל צורך
 גדול אין לדחותו מבלילה להיום דאם היה זה רק
 בשביל וריון היה רשאי לדחותו למחר בשביל צורך.)
 ובשביל זה כתבו דמוכרחין לומר דאמר להם לאכול

משום
 קידוש
 כל יום
 קודם
 לדין
 אם לא
 כלום,
 לומר
 יטעמו,
 שמואל
 שקדש
 זר אף
 האתר,
 הא אף
 שחזור
 לאכול
 קודם
 אשום
 לאכול
 לפרש
 משום
 אבחד
 אין זה
 ממש,
 אלא
 לדין
 דא זה,
 בברור
 באיגרא
 רצונו
 ההוא,
 המלכתו
 החדר
 מותר
 ברכה
 שאמר
 ששבת
 אכילה
 מה כתב
 ה קבע
 דת כל
 במקום
 אכילה
 מפורש
 סעודת

לחם משום דהקידוש צריך לעשות דוקא במקום הסעודה
 שיוצא בה בלילה דהוא דוקא בלחם, וכן הוא כוונת
 הרא"ש, ואף בלא זה הא אם היתה צורך הטעימה
 בשביל לצאת הסעודה לא היה ראיה מרבה דאין קידוש
 אלא במקום סעודה וצ"ע בכוונת הב"י.
 ח"ל דהתוס' הרא"ש סברי דאף שאה"נ דשייך לקדש
 גם על כל אכילה ושתייה דהם בלשון עונג עיקר
 העונג הוא הסעודה דאכילת לחם כדכתבו בטעם שאין
 יוצאין סעודת ערבית ושחרית אלא בלחם שהם עיקר
 כבוד שבת דלכן כשרוצה לשתות יין ולאכול פירות
 וכל דבר צריך נמי לקדש דהא הם נמי ענין עונג שבקרא
 שנאמר שצריך לאוכלם במקום קריאה דקידוש, אבל
 לא נפטר בקידוש זה שעושה כשרוצה לשתות יין ולאכול
 פירות, גם כשיאכל אח"כ הסעודה החשובה שיש בזה
 יותר כבוד שבת שהוא עיקר העונג שמתעם זה לא
 נפטר מחיוב הסעודה דערבית ושחרית באכילות אחרות
 אלא בלחם והקידוש שעשה כשאכל הפירות אינו על
 עיקר העונג ויהיה מחוייב לעשות עוד הפעם קידוש
 כשיאכל הסעודה דלחם, ויותר היה נראה לפרש כן
 אליבא דהרא"ש שפי' במקום עונג שם תתא קריאה,
 שללשון זה איכא המשמעות דהעונג מחייב הקריאה
 דקידוש, שלכן שייך גם לפרש שעל כל עונג יצטרך
 לעשות קידוש במקום ההוא אבל מסתבר שאם יעשה
 קידוש על עיקר העונג שיפטר מזה על שאר עניני
 העונג ואף בדומה לו, שלכן כשקידש בשעה שאכל
 פירות ושתייה יין לא נפטר מקידוש כשיאכל אח"כ
 סעודה דלחם שהוא עיקר העונג ואף לא מפירות יין
 הדומין לו כשיאכל במקום אחר, אבל כשקידש כשאכל
 לחם נפטר מקידוש על כל עונג שיעשה שוב בכל
 מקום שיהיה, ולכן שמואל באיגרא כשעשה קידוש
 הרי שתה הכוס שבשביל זה נמי רשאי לעשות קידוש
 אבל לא נפטר מזה ממה שיאכל בארעא אף יין ופירות
 וכ"ש שלא נפטר מאכילת לחם שיאכל בארעא, ונמצא
 שאף לכתחלה כשרצה לשתות יין באיגרא ולאכול פירות
 וכל דבר היה רשאי לעשות קידוש בשביל עונג זה,
 ואח"כ כשיאכל סעודתו בלחם בארעא לעשות קידוש
 עוד הפעם ולא היה זה לבטלה, לכן אף שכחשב בשעת
 הקידוש לאכול באיגרא הסעודה. דלחם כחיוב הסעודה
 בערבית ליכא ברכה לבטלה על שנמלך אחר הקידוש
 לאכול סעודתו דלחם בארעא שהוצרך לחזור ולקדש
 דמ"ש מבתחלה שהיה רשאי לעשות כן, דהא דאי אף
 שנמלך מלאכול שם הסעודה דפת שתה עכ"פ שם
 היין דהא היה מחוייב לשתות תיכף היין במקום ההוא
 דבשינוי מקום היה צריך לחזור ולברך כפי"ג שזה
 דאי היה לבטלה.

→

→

אבל אף ללשון הרשב"ם והתוס' ד"ה אף די דבמקום
 קריאה דקידוש שם תתא עונג שלשון זה לא משמע
 דהעונג הוא מחייב קריאה דקידוש אלא דהעונג יהיה

במקום הקדוש ולא הותר לו לעשות במקום אחר, אבל ממילא הא כשיעשה עונג במקום אחר יצטרך לעשות קידוש מחדש שם דהרי לא יוכלו לקיים העונג שם, ונמצא שלא יוכל לאכול שום דבר במק"א אלא רק שם שודאי לא מסתבר שהקידוש יעשה מניעה מחיוב ומצות העונג שלא יוכל ליהנות בשום מקום אלא דוקא במקום שעשה הקידוש, שלכן ברור לגמ' שלא כל סעודה צריך להעשות במקום הקידוש אלא רק סעודה הראשונה והותר בזה לאכול שוב בכל מקום, וא"כ נמי שייך לומר בעונג אחר דאכילת ושתית כל דבר נמי יתיר עונג האחרונות וצטרך ג"כ לומר דלא ניתר עונג היותר גדול בהקידוש שנעשה בו עונג הקטן, ואולי אף לא עונג קטן כמותו ורק כשניתר עונג הגדול ניתר גם עונג גדול כמותו וכ"ש עונג הקטן כמנו, אבל לפ"ז היה לן לאסור לעשות קידוש אלא במקום הסעודה דלחם ויקשה על שמואל, וצריך לומר דכיון דהוא דין בהסעודה יש לנו לומר שהוא מצד ענין זה דאיכא בקידוש דיהיה במקום הסעודה שהקידוש הוא דבר המתיר הסעודה, שג"כ הוא בחשיבות מצוה בהפרישת תו"מ שמתיר מטבל ושחיטה שמתיר הבהמה לאכילה וטבילה שמטרה מטובאה, שלכן גם בקידוש ענין זה דמקום סעודה הוא להתיר העונג, (ולפ"ז יהיה הדין איסור אכילה לפני קידוש אסמכתא מקרא זה דוקראת לשתת עונג מה שאין זה באיסור אכילה דקודם כל מצוה שא"כ אין הכרח שיהיה ככל המצות שאם התחיל אין מפסיקין דלא כדכתבתי בסימן הקודם וצ"ע), ששיך ג"כ לומר דרק כשהותר עונג הגדול דהוא האכילה הותר הכל, אבל מ"מ יהיה מותר גם לעשות קידוש להתיר עונג שרוצה לעשות מפירות ויין וכדומה אך קידוש זה לא יתיר עונג דמקום זמן אחר וכ"ש שלא יתיר עונג הגדול דסעודה בלחם.

ויהיה פירוש אין קידוש אלא במקום סעודה שהוא סעודת לחם לתוס' והרא"ש, היינו שהקידוש שפוטרו מחיוב הקידוש הוא דוקא כשעשה הקידוש במקום הסעודה אבל כשעשה הקידוש שלא במקום סעודת לחם לא נפטר עדין דאה"כ כשיאכל הסעודה דלחם יצטרך לקדש פעם אחר, ואף כשירצה לעשות עונג אחר מפירות ויין וכדומה במקום אחר יצטרך לקדש פעם אחר, שלכן ניתא הא דשמואל שאחר הקידוש ששתה היין נחית לארעא לאכול סעודתו והדר קדיש.

ענף ח

76 אבל שיטת הגאונים לסאורה תמה דהא דאי מדר שבשתיית יין לא יצא ידי חובת הסעודה, וא"כ הוא משום דסברי דכיון דלא נאמר אלא וקראת לשתת עונג יוצא בקידוש גם בעונג דיין שהוא בכלל עונג דקרא זה כדילפינן מזה לקביעות מעשר שהוא גם ביון, שא"כ מ"ס אינו יוצא לדידהו בפירות שג"כ נקבעו

למעשר בשבת ועיין במג"א ס"ק י"א דמשמע דהוא משום דחמרא סעיד ומטעם זה כתב דאכול מיני תרגימא מחמשת מינים נמי הוא מקום סעודה ויצא דחשיבי טפי לסעודת שבת, היינו מהא דסעודה שלישית אינו יוצא ביון לכו"ע ויוצא במיני תרגימא דה' מינים כדפי' במחצה"ש וכן הוא בפמ"ג בא"א, ומטעם זה כתב דגם תמרים דסעדי וייני יש לומר דהוה קידוש במקום סעודה, אבל צריך מקור וטעם שיהיה מעלת סעיד שייך לחשיבות מקום סעודה לקידוש דמסברא בעלמא אין לומר כן.

ולכן לולא דמסתפינא הייתי אומר דאין כוונת הגאונים דיצא ידי קידוש לגמרי שיוכל לאכול מעתה אף במקום אחר ולאחר איוו שעות דלזה גם הם סברי כתוס' והרא"ש דהוא דוקא באכילת לחם, אבל הוא רק לענין ההיתר לשתות שם יין גם בלא אכילת לחם, וגם לאכול שם פירות וכל דבר דבשתיית יין יצא שם בהקידוש ולא יתחשב לבטלה, ומקורם הוא מהא דשמואל דנחית מאיגרא אחר שעשה קידוש לארעא והדר קדיש, הרי דלא היה ברכת הקידוש שלו לבטלה והוא משום דשתה היין מכוס הקידוש כפי הדין והותר לו שמה לאכול כל דבר אף אחר שנמלך שלא יאכל שם סעודתו דבלחם, וה"ה שמתחלה היה יכול לעשות קידוש על דעת שלא לאכול שם לחם אלא לשתות היין דקידוש, אבל לא פטר לו קידוש זה לגמרי דכשיאכל סעודתו בלחם אח"כ במקום אחר ובזמן מאוחר יצטרך לקדש מחדש וה"ה לשתות יין במקום אחר כדכתבתי לתוס' והרא"ש, אך פליגי באם לא ישתה יין כהשיעור דלמה שכתבתי תחלה לתוס' ורא"ש לא יהיה לבטלה אף כשיאכל פירות, ולהגאונים יהיה זה לבטלה אלא דוקא בשתיית יין, משום דהראיה מעובדא דשמואל היא רק על שתיית יין דיין הא דאי שתה דכן היא דינו דהמקדש, אבל לא שמעינן מזה שגם באכילת פירות בלא שתיית יין היה מותר.

וטעם החלוק נראה דאף שגם פירות נקרא עונג שמטעם זה גם אכילת פירות הוא בדיו קבע למעשר, מ"מ מסתבר להו דלענין שיתחשב סעודה לענין קידוש לא סגי במה שדין אכילת השבת קראו עונג אלא בעינן דבר שהוא עונג בעצמ, דהא חוינן דעל קרא זה דוקראת לשתת עונג שמהייב אוחנו לענג את השבת שאל בגמ' שבת דף קי"ח ע"ב במה מענגו ואמר רב יהודה בריה דר' שמואל בר שילת משמיה דרב בתבשל של תרדין ודגים גדולים ור"ח בר אשי אמר רב אפילו דבר מועט ולכבוד שבת עשאו ה"ז עונג ואר"פ דהוא כסא דהרסנא, ועיין כט"ז רמ"ב חלוקי הדינים בזה, עכ"פ לא היה סגי בסתם אכילה דבכל יום דזה נקרא בשבת עונג ונשמע מזה רק שמתחייב לאכול ולשתות לכבוד שבת וכל מה שיאכל וישתה הוא העונג בשבת, אלא ודאי שבקרא זה איכא כמה ענינים חדא דכל מה שאוכל בשבת נחשב לעונג שלכן הוא קבע ושנית דיוסף ממש

9

על אכילתו בדברים המענגים להאדם יותר מצד דיש בהם יותר הנאה והוא לכל אחד כפי יכו כסא דהרסנא להפני ותבשיל של תרדין ודגין לעשיר, ולענין זה הו מינים אלו עדיפי מלחו בכל יום, וגם איכא בקרא זה אכילת הלחם שהוא חיוב שלש הסעודות בשבת דאף שו דרגילין לאכול בכל יום מ"מ הוא דבר היוח שלכן מסתבר להו שלענין קידוש צריך דבר ש בעצם נחשוב דהוא יין דאף שאינו חשוב זה עונג דסעודה דאיתא בהאי קרא חשוב זה עכ' מצות עונג שניתוסף בקרא שצריך לענגו ושתיה יותר על מה שדרכו לאכול בחלו כה גדולים וכסא דהרסנא והוא גם עדיף מיניה איכא שמחה, ולכן כיון שכל הראיה היא דשמאל אין למילף אלא שתיית יין שזה דא מטוס הקידוש ולא פירות ואפילו לא דגים גדול דאולי גריעו מיון, וזה נראה בכונת המג"א שא הוא דשה"ג דאף בפירות דיו משום דכל סעו נחשבת קבע כתב ודעת הטור וש"ע עיקר, ו סעם לדחות טעם שה"ג, דהוא משום הא דכתב שאיכא בקרא זה גם חיוב עונג בעצם מסתבר ו שדין קידוש במקום סעודה שילפינן ג"כ-מקרא דוקא סעודת דבר שהוא עונג גם בעצם שלכן ל לבאר זה.

הנה לפ"ז ראיא שגמי בשתיה דצריך לשו הקידוש, דהוא לרב עמרם גאון ורב צמח גאון דוקא כדנחבא ברא"ש לקמן דף ק"ז (סי' י"ח) ו וכמעט כל הפוסקים סגי בכמלא לוגמיו שה מרביעית, וכדסובר כן הב"ר רע"ג שכתב על ה בהגהות פכ"ט ס"פ כ"ב בשם הר"מ דכוס מילה בש לתינוק דלפי דברי הגאונים שפיר דמי שישת עצמן כשיעור שחייב עליו ברכה וכן פסק הרמ" ח, משום דאין מקום לפ"ז להצריך שישתה עח לבד מה שהוצרך לשתות מכוס הקידוש כדהצרינו והב"ח, ומה שהקשה הט"ז דא"כ כל קידוש ל להיות במקום סעודה דהא מצריך לשתות כמלא ל קשה כלום למה שכתבתי דאין יוצא ידי קידוש לו לענין שמותר לאכול בכאן פירות וכל דבר יוכל לחם ולענין שלא היתה ברכת הקידוש והיה מותר לשתות היין, וגם בלא זה לא קי דהא נוגע זה לענין השומעין שלא שתו ו לאלו שלא שתו אלא משהו דהא כמלא לוג לשתות אלא המקדש או אחד מהן. ואף שהכר שמואל הוא רק בכמלא לוגמיו מ"מ כתבו דהו שחייב עליו ברכה אחרונה דהוא ברביעית המג"א בס"ק ח' הוא דמסתבר להו שלא חז מכשיעור להקרא עונג בעצם, אף דקרוי עו קביעות מעשר אף למשהו דאסור לאכול כשל

על אכילתו בדברים המענגים להאדם יותר מצד המציאות דיש בהם יותר הנאה והוא לכל אחד כפי יכלתו שזהו כסא הדרסנא להעני ותבשיל של תרדין ודגים גדולים לעשיר, ולענין זה הו' מינים אלו עדיפי מלחם שאוכל בכל יום, וגם איכא בקרא זה אכילת הלחם בסעודה שהוא היוב של הפסעדות בשבת דאף שהוא לחם ורגילין לאכול בכל יום מ"מ הוא דבר היותר חשוב, שלכן מסתבר להו' שלענין קידוש צריך דבר שהוא עונג בעצם וחשוב. דהוא יין דאף שאינו חשוב זה להשיבות עונג דסעודה דאיתא בהאי קרא חשוב זה עכ"פ לקיום מצות עונג שניתוסף בקרא שצריך לענגו באכילה ושתיה יותר על מה שדרכו לאכול בחול כהא דרגים גדולים וכסא הדרסנא והוא גם עדיף מיניהו דביין איכא שמחה, ולכן כיון שכל הראיה היא מעובדא דשמואל אין למילף אלא שתיית יין שזה ודאי ששתה מכוס הקידוש ולא פירות ואפילו לא דגים גדולים ובשר דאולי גריד מיין, וזה נראה בכוננת המג"א שאף שהביא הא דשה"ג דאף בפירות דיו משום דכל סעודת שבת נחשבת קבע כתב דעת הטור וש"ע עיקר, ולא כתב טעם לרחות טעם שה"ג, דהוא משום הא דכתבתי דכיון שאיכא בקרא זה גם חיוב עונג בעצם מסתבר כהגאונים שדין קידוש במקום סעודה שילפינו ג"כ מקרא זה הוא דוקא סעודת דבר שהוא עונג גם בעצם שלכן לא הוצרך לבאר זה.

והנה לפ"ז ראהו סגני בשתיה דצריך לשתות מכוס הקידוש, דהוא לרב עכרם גאון ורב צמח גאון ברביעית דוקא כדחובא ברא"ש לקמן דף ק"ז (סי' י"ח) ולהרא"ש וכמעט כל הפוסקים סגי בכמלא לוגמיו שהוא פחות מרביעית, וכדסובר כן הב"י רע"ג שכתב על הא דכתוב בהגהות פכ"ט סק"פ בשם הר"מ דכוס מילה בשבת יתנונו לתינוק דלפי דברי הגאונים שפיר דמי שיכתה המוהל עצמו כשיעור שתייב עליו ברכה וכן פסק הרמ"א בסעף ה', משום דאין מקום לפ"ז להצריך שישתה עוד רביעית לבד מה שהוצרך לשתות מכוס הקידוש כדחצרכו הלבוש והב"ח, ומה שהקשה הט"ז דא"כ כל קידוש לא יצטרך להיות במקום סעודה דהא מצריך לשתות כמלא לוגמיו, לא קשה כלום למה שכתבתי דאין יוצא ידי קידוש לגמרי אלא לענין שמותר לאכול בכאן פירות וכל דבר אף שלא יאכל לחם ולענין שלא היתה ברכת הקידוש לבטלה היתה מותר לשתות היין, וגם בלא זה לא קשה כלום דהא נוגע זה לענין השומעין שלא שחו כלל ואף לאלו שלא שחו אלא משהו דהא כמלא לוגמיו א"צ לשתות אלא המקדש או אחד מהן. ואף שהכרח ששתה שמואל הוא רק בכמלא לוגמיו מ"מ כתבו דהוא בשיעור שתייב עליו ברכה אחרונה דהוא ברביעית כדכתב המג"א בס"ק ח' הוא דמסתבר להו' שלא חשוב פחות מכשיעור להקרא עונג בעצם, אף דקרוי עונג לענין קביעות מעשר אף למשהו דאסור לאכול כשלא מעושר

אף שלא ראה פני הבית דעכ"פ אינו עונג בעצם ושמואל כשנחת סברי דחדיי שחה כשיעור. והנה לפ"ז בקידוש דבבהכ"נ שברכת הקידוש אינה לבטלה משום דהאורחים יוצאין בזה ויכול המקדש לשתות יכול הוא לשתות אפילו לא ירצה לשתות רביעית ואף לא כמלא לוגמיו דהא לענין היתר השתיה בביהכ"נ דהוא מקום הקידוש הותר לשתות אף שלא יצא ידי הקידוש לגמרי, ול"ד למה שמצריכין שישתה רביעית דהוא מאחר שאין בכאן מי שיצא בהקידוש וכל הקידוש עושה בשביל עצמו משום שרוצה לאכול בכאן פירות וכדומה הרי יהיה ברכת הקידוש לבטלה שלא הותר לעשות הקידוש אלא במקום עונג שהוא עונג בעצם דהוא דוקא כשישתה יין כשיעור רביעית, וימצא שגם שתייתו פחות מכשיעור היה באיסור, אבל כשהקידוש עושה בשביל האורחין שאינו לבטלה יש להתיר לו ולכל מי שרוצה מהשומעין לשתות מכוס הקידוש אף פחות מרביעית, ולתוס' והרא"ש למה שבארתי הא ודאי יש להתיר.

ועיין במג"א בס"ק ח' שמסיק על מש"כ דהגאונים מצריכין שישתה רביעית וכן משמע מפסחים ק"א שכתבו התוס' בדה"ר' יוחנן ששתו בביהכ"נ ואפ"ה לא יצאו ידי קידוש, ופי' בלב"ש שראייתו היא מהא דשמואל פליג וס"ל דאפילו ידי קידוש לא יצאו דבעינן במקום סעודה וכותיה קיי"ל, ולכאורה תמה דלשמואל כיון שלא יצאו הא אסור להם לשתות ונצטרך לפרש כיון שלא יצאו לשמואל דגם לא שחו ורק ר' יוחנן דסובר כרב דיש קידוש שלא במקום סעודה היו רשאין לשתות אף משהו, וא"כ אפשר איירי הגמ' דלענין השומעין דלא אפשר להו' למיטעם רק משהו דהא אין ערשין קידוש על כוס גדול המחזיק אף עשר כמלא לוגמיו שהוא לצבור המוכרת דבעשרה וכ"ש רוב בתי כנסיות שהוא צבור גדול, וגם הא השומעין אין צריכין כלל לטעום אלא משהו, שלר' יוחנן דסובר דשינוי מקום א"צ לברך יצאו גם ידי יין אף בשתיית משהו, ולענין המקדש עצמו אפשר דאה"נ שיצא גם לשמואל כיון שטעם מלא לוגמיו. ולמה שכתבתי דרשאין לשתות אף לשמואל גם בפחות מרביעית כיון שברכת הקידוש אינה לבטלה דהא האורחין יוצאין בקידוש, הרי גם לשמואל שחו כל הקהל המקדש שחה מלא לוגמיו ומ"מ אמר שמואל על כולם שלא יצאו הרי ראייה שבפחות מרביעית לא יצאו. אבל למה שפירשתי גם בשתיית רביעית לא יצא לשמואל לגמרי אלא באכילת פת כתוס' והרא"ש, והמג"א הא סובר דבשתיית רביעית יצא להגאונים לגמרי דלא כדבארתי וא"כ צריך להבין טעם הגאונים לשיטתו.

וצריך לומר דמפרש דהגאונים סברי דעונג הוא על היין כמו על הלחם, ואולי עוד עדיף דהא ילפינן מהאי קרא דאינו יוצא מצות עונג בלחם שאוכל גם בחול אלא בתבשיל של תרדין ודגים גדולים והעני

ע דהוא
תרגימא
דחשיבני
ית אינו
כדפ"ה
חב דגם
סעודה,
חשיבות
ומ"ר כן.
כוננת
ל מעתה
סברי
הוא רק
ל לחם,
יצא שם
לשמואל
קדיש,
ז משום
ה לאכול
דבלחם,
נת שלא
זבל לא
בלחם
ז מחדש
הרא"ש,
שכתבתי
ל פירות,
ז משום
יין דיין
שמעינן
ז מותר.
רא עונג
למעשר,
ן קידוש
נג אלא
על קרא
ת השבת
ב יהודה
שיל של
ב אפילו
י"פ דהוא
ה עכ"פ
א בשבת
ז לכבוד
ת, אלא
ז שאוכל
יף ממש

לכה"פ בכסא דהרסנא, ונמצא שאדברה בקרא זה דילפינן גם דקריאת הקידוש תהיה במקום הסעודה וזו גם על הסעודה דין, ואף שלפ"ז גם דגים גדולים ובשר ועוד מינים חשובים כאלו שיוצא בהם מצות עונג יש להחשיב מקום סעודה דמ"ש מיון, אולי מסתבר להו דכיון דלא סעדי ולא זייני הם רק עונג כשאוכלם בתוך הסעודה דפת שמהפת הוא נסעד וגיוזון או אחר שאכל פת שהוא שבע ולא יצטרך לדבר הסועד ומיון, והקידוש זה רוצה לעשות בלא אכילת פת, לכן סברי שרק על דבר עונג שגם סעדי ומיון נאמר שבמקום שיעשה עונג זה יעשה קריאה דקידוש. וגיחא לפ"ז מה שכתב המג"א דיוצא לדידהו גם כמיני תרגימא מהמשת המינים דחשיבי טפי לסעודת שבת והם סעדי וזייני, וגם שפיר כתב הפמ"ג דגם תמרים דזייני נמי הוא במקום סעודה לדידהו. אבל לענין היתר לעשות קידוש הוא גם כשרוצה כל דבר מאחר דכל דבר הוא ג"כ בשבת בחשיבות עונג כדכתבתי התוס' אבל לא נפטר מקידוש כשיאכל במקום אחר אלא כשישתה יין ושאר דברים דזייני ולכן שמואל שלא שתי רביעית ולא אכל באיגרא דברים דסעדי וזייני הוצרך לקדש עוד הפעם כשנתיב לארעא לאלוה שם.

והוכיח המג"א להא דמצרכי הגאונים דוקא שתיית רביעית שמברכין עליו ברכה אחרונה ולא סגי בכמלא לוגמיו אף שג"כ סעדי וזן פורתא דהא בשביל זה חייב כרת ביו"כ בכמלא לוגמיו, מהא דשמואל אמר דלא יצאו בקידוש דבהכ"נ שמשמע אף לא המקדש דשתה כמלא לוגמיו כדינו דמאחר דמותרין לשתות הא גם לשמואל שמו כולם אלמא דצריך רביעית דוקא, ורביעית מסתמא לא שתי מאחר דיצטרך לעשות עוד הפעם קידוש שלכן ישתי רק מה שצריך לכתחלה דהוא כמלא לוגמיו וגיחא ראייתו גם לדידיה אליבא דהגאונים, וגם גיחא עובדא דשמואל דהיה מותר לעשות כן.

ולמה שבארתי שיטת הגאונים מתחלה דלא כהמג"א גיחא מש"כ הב"י דאפשר דלא פליג התוס' על הגאונים דכוונתו דגם התוס' דההיתר לעשות קידוש אינו אלא כשרוצה לשתות יין ומה שפירשו טעימו מדי הוא דוקא בפת הוא לענין ליפטר לגמרי במצות קידוש דזהו דוקא בסעודה דנפיק בה ידי חובתו בדיון סעודת שבת דהוא בפת דוקא, אבל אין כוונתו שרבה אמר טעימו בשביל הסעודה דהא אדרבה מפורש שלא תקפיד על מצות הסעודה אלא על מצות הקידוש כדחקשתי.

ומה שבסימן רס"ט כתב המחבר דלא יטעום המקדש מכוס הקידוש דבהכ"נ נראה דהוא רק בזמנו שליסא אורחים שהיו ממש שלא במקום סעודה ואין זה קידוש כלל שלכן אסורין לטעום, אבל כשיאכא אורחים שהוא קידוש מותרין לטעום למה שבארתי בין לפי הפירוש דבתחלה בין אליבא דהמג"א והוא מוכרח דא"כ הי"ל לגמ' לשאול לשמואל איך עושין בבהכ"נ עם היין שממע

דגם לשמואל היו רשאין לשתות בבהכ"נ אף שלא יצאו ידי קידוש ליפטר אף במקום אכילתם ורק בזמנו שליסא אורחים שאינו קידוש כלל כתבו דיתנו לתינוקות. ויש טעם להא דהלבוש והב"ה ושכן הסכימו הש"י והמג"א דמשמע להו דקריאת הקידוש צריך להיות לבד העונג ולכן צריך לשתות יין להעונג לבד מה שצריך לשתות מכוס הקידוש, אבל אינו מוכרח זה כלל.

וראיתי בהמארי דברים שצריכין עדיין באור ולא מבואר לי בענייני וה' יאיר עיני להבין כל דברי רבותינו.

אביר אהבה בלוג,

משה פיינשטיין

סימן סד

שימוש בחשמל בשבת

מע"כ ידידי הנכבד הר"ר שמתה קליין שלי"ס א.

הנה מצד מחלתי ל"ע לא יכלתי לדבר עם ידידי אלא רק מינוטן שלא הספיק לדבר בדבר החשמל (עלעקטרי) ונמטר לי שאלתך בכתב, ואכתוב בקצור והיין בלא טעמים.

(א) שלהשתמש בחשמל אף שלא להבעיר כמו לעלות ולירד אל העליות הגבוהות אסור, וכן אף לקרר הפרעודיר אסור וכדומה. וכ"ש שאסור להבעיר גרות החשמל.

(ב) להשתמש במה שנעשה בחשמל מערב שבת מותר.

(ג) להשתמש במה שעשו נכרים בשבת מכיון שבחשמל ממש אף בנכרים מועטים הרי צריכין לתקן כל מכוונת החשמל שבעיר אף רק בשביל בית אחד כמו לכל העיר אין לאסור לישראלים אף שהם המרובים וכ"ש כשהנכרים כרובים כמו בערי מדינתנו אמעריקא.

(ד) בארץ ישראל שהרוב ישראלים ויש לתוש שגם הפועלים הם ישראלים לא שייך היתר זה ומ"מ רובא דאינשי אף מת"ח וראי השי"ת ואף בבתי כנסיות וגם בישיבות נוהגין היתר, ורק מעוטא דגדולי תורה ויראה נוהגין בבתיהן איסור, לא ירוע לי עיקר הטעם אבל שמעתי כי הכל מכינים לא רק בערב שבת אלא כל הימים שהחשמל יעבוד בעצם שלא ע"י אנשים ורק שמוכנים שם אנשים לתקן כשיתקלקל, ולכן סומכין שלא נתקלקל ולא הוצרכו לתקן שהוא כמין חוקה, וגם יש גם פועלים נכרים לתקן כשיתקלקל, שאז לא היה אסור מטעם שיש גם בתי נכרים כדלעיל, שלכן איכא גם ס"ס שכא לא נתקלקל ואף אם נתקלקל שמא תיקנו נכרים לכן נוהגין להתיר. עכ"פ אם אשתך אינה

רוצה להחמיר אין לד למחות בידה אף ל להיות מן המחמירין ובפרט שקרוב הדבר לחיי מריבות בבית, ואף אתה בעצמך אם להחמיר מאחר שרוב ת"ת שבא"י מקילין בתשובה בהשמטה בסוף הספר.

חידו,

סימן סה

נער בר מצוה שהתחנך בהברה ו רוצה לקרות בתורה או להיות ש"ץ שנהגו בו בהברה אשכנזית

בע"ה

עש"ק י"ג תמוז תש"מ

מע"כ ידידי הרב"ג מהר"ר יוסף הכהן שלי"ס א רב ואב"ד דקהלת אחדות ישראל הנה דואי צדק כתר"ה שמדינא אין לך ההברה וכדכתבתי באג"מ ח"ג דאו שלכן צריך ללמד עם התלמידים במדינו אשכנזית, אבל עתה מחמת שזה כמה שנים וכשיביה התיכונת מלמדין אותן בהברה הרבה שכאשר יש להם בן שנעשה בר מצוה להסתיי לבניהם שילמדו גם לקרוא בהבו והולכים בשבת שנעשה בר מצוה לביה"כ יש שהולכים לביה"כ קונסרוויטיווים והוא לביה"כ אחדות ישראל בין בממון בין שלכן רוצים אנשי הועד של הקהלה ש רשות שקראו נערים כאלו בהברה ספרדיח הנערים אשר הם קורים רק את פסוקי הת המפטיר והפטורה, ליכא שום קפידא ש בהפטרה ברוב המקומות וקורין אותו גם שגדפס שם רק הפטרה אחת ואין זה דאפסרתא, לבד מה שהוא בנייר, ואכא הו שאומרין כל הקהל ואין שומעין כלל שנקרא למפטיר; אף שאני סובר שהוא שג כבר הרבה דורות שלא מיהו בזה ולכן הו קורא היחיד שלא שייך לשינוי מנהג ב כשיש נער הרוצה לקרות כל הקריאה שו הצבור, הנה יש להנהיג מפני השי הנער בבית הכנסת ויקראו פרשת הש אשכנזית כמנהגם תמיד בחדר שני רק מנין מצומצם שם וזה אם ליכא דאם איכא מנין ראשון בביה"כ אז סגי ב כמנהג ביה"כ. ובנער שרוצה להיות שאנחנו אין יוצאין בתפלת הש"ץ אלא קדושה ועניית אמן ומודים אין להקפיד

12

לאכול אפילו כונית, דבשלמא בהא דר"ה דאיתעקרא שרגא שנמי קשה שהי"ל לאכול לכה"פ כונית בלא נר כדי שלא יהיה ברכה לבטלה אפשר דהיה קודם הנטילה ולא היה יכול למצא המים ליטול ידיו כשכבה הנר, אבל זהו דבר שלא מצוי כלל ולא שייך לומר שהיה זה וכיוצא בזה הרבה פעמים, ועיקר בצל"ח שעמד בזה ומה שפירש דחוק ולא נכון כלל כדבארתי בחדושי. אבל צריך לפרש דאין קידוש אלא במקום סעודה שאמר שמואל אינו שאסור לקדש, אלא שאף שקידוש לא יצא לומר שיותר לא יצטרך לקדש, אלא דבשעה שיאכל סעודתו יצטרך לקדש עוד הפעם משום דהסעודה לא נפטרה בקידוש שעשה שלא במקום סעודה אף שהיה רשאי לקדש.

אבל הא צריך לידע איך היה מותר לקדש במקום שלא יאכל אחרי שיצטרך לקדש אח"כ במקום סעודה, ויש לפרש דמה שקידוש היה משום שבאיגרא היה רוצה לאכול פירות וכדומה שגם אלו אסור לאכול קודם קידוש אף שלא נחשבו סעודה, ונפרש שמוותר בכל אופן ולא נצטרך לומר דאיירי בנמלך וכדמשמע קצת כן דלא נאמר כלל על מה נחית מאיגרא לארעא לא שהיה אונס וגם לא שנמלך. אבל זה אפשר לפרש רק להר"ן שם דאף מאיגרא לארעא אינו מועיל אף בהיה דעתו בשעת קידוש לאכול בארעא, דלתוס' דף ק' שסברי דבדעתו לאכול בארעא חשיב במקום סעודה אם היה דעתו בשעת קידוש שיאכל בארעא. לא היה צריך לקדש עוד הפעם, ומוכרחין לאוקמי שהיה בדעתו לאכול באיגרא ואח"כ נמלך לאכול בארעא, ואין ראיה לפ"ו שמוותר לכתחלה לקדש בשביל שצריך לאכול פירות וכדומה, אבל עכ"פ איכא ראיה שלא היה מחוייב בשביל שעשה קידוש באיגרא לאכול באיגרא אפילו כונית דמכיון שבשעה שקידוש היה הקידוש כדון אף שאח"כ כשנמלך לאכול בארעא הרי נמצא שלא יצא בזה לא נחשב ברכה לבטלה ואינו מחוייב אף להטריח עצמו באכילה קצת במקום שקידוש, וא"כ כ"ש שלא שייך להחשיב מה שאכל חצי זית בשעה שהיה דעתו לאכול שיעור סעודה שהיה רשאי לאכול ולומר שאכל באיסור, ולחייבו מחמת זה לאכול אף כשיש לו איזה טירחא וכדומה, דאם לא חששו לזה לאיסור ברכה לבטלה כ"ש שאין לחוש לזה לאיסור אכילת ח"ש באיסור דרבנן דאכילה בלא קידוש, ואם נימא כפירוש א' הא ליכא כלל איסור לאכול אחר שקידוש כדון אפילו פירות, רק שאם לא יאכל כונית יתחייב לקדש עוד הפעם.

ולענין שני הפירושים נראה יותר כפירוש

סעודה הישראל שתתקדש לכהן הוא האיסור והקפת הקטן הוא האיסור, ולכן כיון דהם לאו בר חיובא שאין בזה חסרון דאין שליח לד"ע ויש לזה דין שליחות נמצא שהכהן הוא המקדש והאיש הוא המקיף, אבל הכא אף שהכהן הוא הקובר מדין שליחות הא לא נטמא שאין ע"ז שום איסור וח"ו לומר על הפמ"ג שיטעה בדבר פשוט כזה שיאסור מצד שהוא שלוחו דכהן ובפמ"ג בסימן רס"ג במשבצות סק"ג כתב רק שיש לראות מ"ט לא נימא שאסור לכהן לשלח ישראל להביא הפציו ממקום טומאה וכתב ויש לחלק פשוט שהוא חלוק זה ולא כתב הטעם משום שפשוט לכל לחלק והוא כדבארתי.

גם דבר פשוט וברור שאיסור טומאת כהן הוא רק למת ולטומאת ע"ז ליכא שום איסור אף לריב"ב שתקרובת עכ"ם מטמאה באהל משום הקרא דובחי מתים בחולין דף י"ג נמי ליכא שום איסור לכהן, וכ"ש לדינא שהלכה כרבנן דאף תקרובת עכ"ם אינה מטמאה באהל אף שמתמאה במשא ליכא איסור לכהן, וממילא לא שייך להחמיר י"ג שנבטל לכהן יותר מלישראל.

ובדבר אלו המותרין לאכול קודם התפלה כתב בבאור הלכה של המ"ב בסימן רפ"ט שפשוט דצריך לקדש מתחלה לכן יש לעשות כן.

76 ובדבר אחד שיצא ידי קידוש מאחר אם מותר לאכול פחות מכונית אם לא היה לו יותר או שהיה לו וחשב שלא יאכל יותר, הנה אין זה מקום סעודה לגביה ולא יצא ידי קידוש כלל ואסור. אבל מה שיש להסתפק הוא אם יש לו כונית ויותר וגם חשב לאכול כשיעור שיצא ידי קידוש ואכל רק חצי שיעור ונמלך שלא לאכול יותר כאן אם יש לחייבו שיאכל עד כונית, משום דבל"ז ימצא שאכל חצי זית בלא קידוש, או שכיון שבשעה שאכל היה מותר לאכול לא שייך להתחשב איסור ואין עליו חיוב לאכול.

והנכון לע"ד שאין עליו חיוב לאכול אם נמלך שלא לאכול כאן מאיזה טעם. דהנה בפסחים דף ק"א א"ר ענן בר תחליפא זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דשמואל ונחית מאיגרא לארעא והדר מקדש, שלכאורה הרי נמצא שברך בראשונה באיגרא ברכת הקידוש לבטלה, וגם שתה היין קודם קידוש שאסור, ולשון זימנין סגיאין משמע שאף בלא אונס עשה כן כשנמלך לאכול אח"כ בארעא, דלא מסתבר שבכל פעם מוזמנין הסגיאין אירע אונס שלא היה יכול

לילך על קברו כהנהג
כבוד המת אלא להקל
ברי אבות. ובעצם כל
חיוב ולכתבי האר"י
פ"ט אין לילך כלל
ברי אבות. אבל אף
אבות והושבין זה
אשריך להתיר הפינוי
כלל לילך על קברי
כבוד הנדמה לאדם
יוד סימן שס"ג
אצל אבותיו מפני
ל כבוד זה דלהמג"א
לילך כלל שאסור

משה פיינשטיין

לקבור מת
יסור

ר' שאל דוב יוסף
ש זכעת בירושלים

ר' לישראל לקבור
שום איסור דהא
איסור כהונה ע"ז,
לא לסברת הקצוה"ח
דלא שייך שליחות
ל הכהן אינו שלא
וכשמקבר ישראל
יין שליחות נימא
מה לנו בכך הא
אף אם היה שייך
היה שייך לאסור
ליחות. וליד כלל
אל קדש לי אשה
קטן, דהקידושין

א/אנוי משה יודין חלק ג סי' קס"א

ראשון, ולא מסתבר להתיר לגרום אף אח"כ שיהיה ברכה לבטלה, ואף אם לא יהיה איסור ברכה לבטלה נמי לא היה לו לשמואל לעשות כן בשביל איסור ברכה שאינה צריכה דמצינו ביומא דף ע' שאסור אף באופן שלא היה ברכה לבטלה, והתירו בשביל זה אף לקרא תורה שבכתב פרשה ובעשור בעל פה אף שהוא איסור דאורייתא, וכ"ש שאין להתיר לגרום ברכה שאינה צריכה בשביל איזה טירחא, לכן נראה כפירוש ראשון, ויהיה ראייה ממילא דבמקום שאינו חושב לאכול סעודתו, אבל הוא צריך לאכול פירות וכדומה יהיה מותר לקדש אף שלא מצינו דין זה, וכ"ש כשלא יהיה לו אלא פירות שודאי אסור להתענות יצטרך לקדש כשיש לו יין או משקין, וראיה לזה ממה שאיתא בסימן רפ"ט סעיף ב' דבאין לו משקין לקדש אוכל בלא קידוש, ואירי שם דאין לו פת כדאיתא במג"א סק"ד דכשאינתא פת הא מקדשין על הפת, ומ"מ דוקא אם אין לו שום משקה נאמר דאוכל בלא קידוש, משמע דבאינתא משקין צריך לקדש, וכן הוא גם בקידוש הלילה דאם יש לו יין ואף רק משקין ואין לו פת אלא פירות צריך לקדש, ויהיה מש"כ המג"א אם מצפה שיביאו לו ימתין עד חצות, הוא רק מצפה שיביאו לו יין ומשקין ואין צורך לצפות גם להבאת פת דאף כשלא יביאו פת צריך לקדש, וגם יכול לקדש אף לכתחלה ואין צורך לצפות על פת, ובמ"ב סתם הדברים אבל עכ"פ הוא כמפורש לדינא כדכתבתי.

ידידי,

משה פיינשטיין

סימן קסד

אם מותר לכהן ליסע בעראפלאן שמו"ליבין שם מת לקוברו בארץ ישראל

ב' סיון תשל"ב.

מע"כ ידידי הבחור בן תורה נכבד מר יצחק פאלאק שליט"א, מתלמידי ישיבת עץ חיים באנטווערן פען, במדינת בעלגיא, שלוי לך ולתורתך, וחג שמח בקבלת התורה שלימה.

באורן שקירין עראפלאן שמו"ליבין שם מת לקוברו בארץ ישראל אכזר לכהן ליכנס שם כי כל

העראפלאן אף שגדול טובא ויש לו מקום למטה שמונחין שם המשאות ושם מונח גם המת שיש חציצה בין המת למקום העליון שיושבין שם האנשים הנוסעים כולו כלי אחד הוא והוא של מתכות שמקבל טומאה וממילא אינו חוצץ בפני הטומאה, ונטמא הכהן בטומאת אהל במת שהוא באיסור לאו ועשה.

אך יש לעיין דאולי רק אלו מיני מתכות שנאמרו בקרא ששה מינים שהם זהב וזכסף ונחש וברזל וברזל ועופרת הם מקבלין טומאה ולא מינים אחרים, וקצת היה נראה כן מדהוצרך הקרא להחשיבם בפרטיות ולא בכלל אך כל דבר מתכות וכלפי שמיא גליא שאינא עוד מיני מתכות שלכן פרטן להשיענו שרק אלו מק"ט ולא מיני מתכות אחרים, והעראפלאן כמדומה שאינו משה מיני מתכות אלו, אבל אפשר שגם מין מתכות זה אינו מין אחר אלא שהוא נעשה מתערובת ממינים אלו, וצריך לחקור לידע זה, ואם יתברר שהוא מין אחר שהיה רצון השי"ת שיתגלה ברורות אלו האחרונים היה נוטה יותר שלא מקבלי טומאה דלבן ממה שפרטן ראייה שאין למילף למיני מתכות אחרים דהם ששה כתובים הבאים כאחד, הנה גם בלא זה אין למילף דיני טומאה למין חדש דכל דיני טומאה הם גזו"כ, וראיה קצת מהא דכלי זכוכית לא מק"ט מדאורייתא אף שהם ניתבין כמתכות ולא אמרינן שיהא להן דין כלי מתכות כאלו שבקרא, אבל מ"מ צ"ע לדינא, ואם הוא מתערובות מיני מתכות אלו טמא בפשיטות ואם הוא נמוך אחר ויש בו תערובות גם ממינים אלו אולינן בתר רובא כדתנן בפ"א מבליים.

ומדין אהל זרוק דלאו שמייה אהל גם לקולא שלכן אם האנשים יושבים שלא כנגד המת היה שייך לידון בזה, אבל במת ואדם וכלים שבתוכו מביא טומאה, עיין בפ"ח מאהלות מ"ה בר"ש שכתב בפשיטות אי בכלים שבתוך הכית איירי דבר תימה הוא מ"ט דר' יוסי אך במאירי שבת דף ק"א מפרש בשם התוספות דאף כשהטומאה והכלים בספינה אם אינה קשורה אינו אהל, והוא דלא כתוס' שלנו שבת שם ד"ה קשרה, ומצאתי בספר סדרי טהרות פ"ח ד"ה וספינה שהקשה על המאירי ונשאר בצע"ג, שלכן יש להורות בפשיטות כהר"ש שטמא, וגם בלא זה הא נכנס לשם כשהאירון הוא עומד על הקרקע דהוא אהל מונח.

ידידו המברכו להתגדל בתורה וביראה,

משה פיינשטיין

סימן קסח

בענין כהן שעשו לו נתוח לאחר מיתה אם רשאי הקרובין ליטמא לו

ר"ח סיון תשל"ב.

מע"כ ידידי מהר"ר יוסף בראנדייס שליט"א, שלוי וברכת וחג התורה שמח באמת.

הנה בדבר כהן שעשו לו נתוח לאחר מיתה שמכמו על מה שכתבתי באג"מ חיו"ד סימן רנ"א בעשו לו נתוח בחיים שמתרין הקרובים ליטמא משום דחסרון מבפנים לא שמייה חסרון וכתר"ה רוצה שאכתוב אף דעתי אם רק לסניף כתבתי מטעם דהיכא דעשו הנתוח מחיים לרפואתו הרי שית הרמב"ן שהוא שיטת היש מי שאומר בשו"ע סימן שע"ג סעיף ט' שמיטמא אף לחסר אבר מבחוץ בחסר מבחיים שכתבתי שאף לשיטה הראשונה שמשמע שפליג ואינו מחלק מתברר שחסרון מבפנים לא שמייה חסרון, אבל כשעשו נתוח לאחר מיתה שצריך לסמוך רק על הא דחסרון מבפנים לאו שמייה חסרון אפשר אין זה ודאי, הנה בעצם יש לסמוך ע"ז לבד ג"כ היינו דאפילו לא היתה שיטת הרמב"ן והיה הדין ברור שלחסר מחיים נמי אינו מיטמא היה אפשר לסמוך ע"ז לבד משום שראיות גדולות הם עיי"ש.

אבל מה שיש לדון הוא להי"א שאינו מטמא להרוג דמיקרי חסר שכתב הרמ"א שם והוא בב"י מהכל בו בשם הר"ש מאור"א ונראה דמקורו הוא מנזיר דף ס"ה מהא דא"ר יהודה מת פרט להרוג כתבו התוספות כדאמרינן בסמוך דמת שחסר אין לו תפוסה ואין לו שכונת קברות וכן הוא בפירוש הרא"ש עיי"ש, ובבאור הגר"א ס"ק כ"ג ציין להא דנזיר דף מ"ג ובודאי הוא ט"ס דשם מפורש דפסקוה גנבי לרישיה וזהו ודאי חונת צ"ע שבהג"ה על באור הגר"א, אבל מתוס' ופי' הרא"ש הוא ודאי מקורו, וצריך לידע טעם שהרוג נחשב כחסר אם הוא מטעם דברוב הרוגים חסר מבחוץ קצת כדכתבתי בתשובתי שם לא הוי זה אלא בהרוג ולא בנתוח שעשו בדיוק הרופאים האומנים שלא עשו הנתוח אלא למה שהוצרכו וכדראו שלא חסר כלום מבחוץ וכן אם הוא מהלכה כדכתבו שם התוספות לחסר וכן הוא הלכה אבל להרוג ג"כ לא שייך זה לנתוח שליכא ע"ז הלכה, אבל אפשר דהוא מחמת שניכר החסרון מבחוץ ע"י החתך דעשה הרוג מחוץ בין בצוארו בין בבטנו, שלפי זה

כ פסחים ק"א (ע"ה)
 ושמאל:
 ג. ר"ן [שם כ. כ. דבור [אזן]]
 והרמב"ם בתשובה [פ"ד]
 הדור סימן קמ"ח (1) והמגיד
 [משה] בפירוש כ"ט
 [משנה] הלכות [ה' והרשב"א
 בתשובה [מ"א] סימן לו:
 גבורה עמוד ק"ו]:
 ד. צ"י [עמוד קט סוף ד"ה
 גבל] דעת החוססות [ק.]
 כ. ד"ה [ה' קידוש] והר"ש
 שם בפסחים והעור [עמוד
 קנ"ג] רבינו ירושם [שם]:
 רבינו הל"ה [הובא בטור
 שם]:

ביונים לרמ"א
 ר"ש א"י ע"ף ד:
 ב"ב כל בו סוף סימן לה:

הגהות והערות

- ג. עיין ר"ש סימן רע"ג: (ע"ין בי"א)
- ד. עיין במהדורת מסן ירושלים בספרה 8 שהקשה שהרמב"ם כאן שומר לחידושו שגילה עסק מעשה חוקק שבמ"ז וזה הקידוש שהומרים צניח הכנסת על הין כגלה יהיה עם ארזים שאוכלים גילל שבת וכו' או ה"א צרכה לנפלו"י ו"ע:
- ה. עיין שו"ת הגאונים שער השופע סימן ק"ד, ופ"ד הפסחים עמוד 183:
- ו. תוס' מהדורת תל"ד ק"ו (פרוסה) ו"כ"ה מקור חיים ולבושי שרד:
- ז. תוס' מהדורת וילנא תל"ד, ו"כ"ה לטו"י שרד, ה' אפרים ומחל"ה השקל:
- ח. תוס' מהדורת פראג תקמ"ה ע"ס נתיב חיים, וכן הוא לשון הרשב"א שם, ועי' יד אפרים:
- ט. ביונתן [תקן] דעמהדורת דהרשב"א תל"ג הטעם "סימן צניח" הר"ף:
- י. ביונתן [תקן] דעמהדורת דהרשב"א תל"ג הטעם "סימן צניח" לרמ"א:
- יא. ביונתן תרמ"ג גבי יום הסיפורים כתב ונתנו לחינוך הימול, ואלו גבי תענה בה' לא יהיה טעם, ועיין בגמ"א שם סימן תקט"ו:
- יב. וי"ד שש"ס שם "ודמק" הוא לומר שספקים מולו י"ד מוכה לשמים אכל

רפ"ט א מוטעימו לקטן. אע"ג דלסור להאכל לקטן איסור צידים, כמו שכתוב סימן שמ"ג, היינו בדבר שיש בו לאו, אבל קידוש אינו אלא עשה (הגהות מיימוניות שנת כ"ט, ח' אות מ' בשם מהר"ם גרנות מהר"ם סימן י). ולפי מה שכתוב בסימן שמ"ג דאפילו איסור דרבנן בלא ספי ליה צידים, לריך לומר 'ציון דיש אומרים [מרכז] פסחים לה, א בשם ה"ר שמואל בשם השר מקוני; הגהות פמ"ק סימן רפ"א אות ג] דאפילו גדול מותר לשמות, דיוצא בקידוש זה, אע"ג דלא קיימה לן הכי מכל מקום לקטנים (ה"י שרי. (א"כ) [א"י נמין] י, כיון (2) דלי אפשר בענין אחר שרי (צ"י עמוד קב ד"ה ומתו). וצ"ח [שם ד"ה ומתו] כמו שיתנו דוקא לקטנים שלא הגיעו לחינוך. (3) אכל בתשובת הר"ן סימן (פ"ג) [נב] בשם הרשב"א [עירובין מ, ב ד"ה לחניה] דלי יהיה לקטן כזה היו צרכה לנטלה, דהא לא הגיע לחנוכה בצרכה. ואפילו במקום שנהגו ליתן לחינוך הנימול ציוס המילה, היינו משום שהצרכה צעילו היא, אכל בקידוש לא. אלא לריך ליתן לקטן שהגיע לחינוך. ולפי מה שכתוב הרב צ"י בסימן שמ"ג [סוף הסמך] בשם הרשב"א [שם ד"ה אחי למיסך; ינמות ק"ד, א ד"ה ומהו; שנת קפ"א, ה] והר"ן [יומא א, א סוף ד"ה יום הכפורים] דכלל מידי (4) דהוא [רבותא] [רביחא] (5) דמינוק, כגון אכילה ושמייה, מותר להאכילו צידים, דלא גזרו בו חכמים, דהא אפילו ציוס הסיפורים מלוה להאכילו ואין מהחנין אותו אפילו לשמות, כמו שכתוב סימן תרי"ו [סעיף ג], וכל שכן כהן, ויש חילוק בין אכילת איסור לאכילת הימר בזמן האסור, וכמו שכתוב התוספות בפסחים דף ק"ו ע"ב [ד"ה אשתו]. וכל שכן דמותר להאכילו בשבת בשחרית לפני קידוש, דהא יש אומרים אפילו גדול מותר לאכול, (6) כמו שכתב הראב"ד [דעשה שנת כ"ט, י], ע"ש. ונראה לי דאסור (7) לענות הקטנים, וכמו שכתוב סימן תרי"ו [שם]. ולא חיישין דלמא אחי למיסך, דדבדב שהוה לחקנהו של מינוק לא גזרו [רשב"א בתשובה מ"א סימן ל"ב]. (8) והא דמוטעימו להו בקידוש ולא גזרינן, היינו משום דלאו מילתא דקביעותא הוא, דזמנין דליכא אורחים ולא ספי להו [רשב"א שם סימן שכ"ג]. בתב בהגהות מנהגים [עריצת של שנת אות לא], ואם אין מינוק צניח הכנסת נותנין לגדול לשמות בקידוש והבדלה, ע"כ. וז"ל דקידוש ישמה כשיעור, וכמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ה', וכן כתב הר"ח [כאן עמוד קב ד"ה י]. ונראה לי שהמקדש יהיה בדעתו ללאת צניחו בקידוש זה, דהא יש אומרים [ר"ן פסחים ג, א ד"ה סבור, דעת הרשב"א גרנות פ"ד ו הלכה ו] שיוצא בזה, (9) ואפילו הכי יכול לקדש שנית צניחו, וכמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ז'. **ל** ב דאבלי ושרתו. היינו צניח הסמך לצניח הכנסת, (10) כמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ו'. דצניח הכנסת אסור לאכול, כמו שכתוב סימן קנ"א [סעיף א] [תוספות פסחים ק"א, א ד"ה דלכו]. ג יותר טוב דהנהר"ג. והרשב"א בתשובה [שם, סוף] סימן ל"ו כתב [ה"י ח"ל, ומכלל זה ודלי] (11) אחי מדומה (ש) גס" (12) שמחזירין אחר יין, (שכבר נתקנה תקנה. ואם לקדש בנרך אהם לכוהריק"ש

נודחי שלא היו כל הצבור שומין מכוס הקידוש, שזה דבר זר, ומה שכתב שטועמין כל הצבור, אין פירושו צניח הכנסת, אלא הכי קאמר, דכל הצבור טועמין צניחם אחר הקידוש מפני הרפואה, וצניח הכנסת לא היו שומים, אלא אפשר שאחד היה שומה או נחמו לחינוך, ושאר הצבור נחמו על עיניהם משום רפואה כדאמרינן פסיעה גסה כו'. ועל כן לריך כאן דוקא לרואיה, דלעיל שוכר רפואה אלא הטעמה לא הווצר לרואיה, שזהו עיקר הפירוש של קידוש במקום שעודה כמו שכתבתי, אלא דלכו צנחיה על עיניהם ולא שמו לריך לרואיה שאף זה רפואה. וממלא ציבור הדברים כך הם, אע"ג דאין קידוש אלא במקום שעודה מכל מקום מקדשין צניח הכנסת, דהטעמה של קידוש אינה משום מלכות הקידוש, ומה שטועמין כל הציבור צניחם הוא מלך הרפואה, לא מלך חובת הקידוש, דהקידוש הוא שפיר בלאו הכי, כן הוא צניחם, וזה שמקדש צניח הכנסת ונתון לציבור ולא שמו רק שמו על עיניהם דגם זה לרפואה, כמו דאיתא משום פסיעה גסה כו'. ואין להקשות למה לי שימת העין משום רפואה, הא עדיף טפי הרפואה שתהיה צניחם אח"כ צטעימה, לזה חירך משום דליכא מאן דלית ליה יין ולא חתיה לו רפואה זו, הלכך תקנו לקדש צניח הכנסת על הין ולשום על עיניהם, מלכא יהיה שיהם צידים, מלכות הקידוש אע"ג דלא טעמו דטעמימה משום רפואה, וכאן אין רפואה צמה שמשומין על העינים, כן נראה לי נכון פירוש דברי רב נטרונאי גאון, ומותר קושית רבינו העור ג"כ עליהם צניחיה דשמיא:

רפ"ט ש"ס א ב"ב א"א במקום שצורה. ועיין סימן רע"ג [סעיף ז]:
באר היטב
 רפ"ט (א) לקטן. ואם אין קטן, טועם המקדש וישנה כשיעור, צ"ח, ועיין מ"א [ס"ק א]. (ובספר אליה רבה ס"ק ג כתב דבטעימא בעלמא כגי, ע"ש ראייתו, הגא"א): (ב) בבי בנישתא. היינו צניח הסמך לצניח הכנסת, (13) וזהו המקדש של טעם הכנסת, דזהו אינו לחקנהו של מינוק, שהוה לחקנהו של מינוק לא גזרו [רשב"א שם סימן שכ"ג]. בתב בהגהות מנהגים [עריצת של שנת אות לא], ואם אין מינוק צניח הכנסת נותנין לגדול לשמות בקידוש והבדלה, ע"כ. וז"ל דקידוש ישמה כשיעור, וכמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ה', וכן כתב הר"ח [כאן עמוד קב ד"ה י]. ונראה לי שהמקדש יהיה בדעתו ללאת צניחו בקידוש זה, דהא יש אומרים [ר"ן פסחים ג, א ד"ה סבור, דעת הרשב"א גרנות פ"ד ו הלכה ו] שיוצא בזה, (9) ואפילו הכי יכול לקדש שנית צניחו, וכמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ז'. **ל** ב דאבלי ושרתו. היינו צניח הסמך לצניח הכנסת, (10) כמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ו'. דצניח הכנסת אסור לאכול, כמו שכתוב סימן קנ"א [סעיף א] [תוספות פסחים ק"א, א ד"ה דלכו]. ג יותר טוב דהנהר"ג. והרשב"א בתשובה [שם, סוף] סימן ל"ו כתב [ה"י ח"ל, ומכלל זה ודלי] (11) אחי מדומה (ש) גס" (12) שמחזירין אחר יין, (שכבר נתקנה תקנה. ואם לקדש בנרך אהם לכוהריק"ש

רפ"ט ש"ס א ב"ב א"א במקום שצורה. ועיין סימן רע"ג [סעיף ז]:
באר היטב
 רפ"ט (א) לקטן. ואם אין קטן, טועם המקדש וישנה כשיעור, צ"ח, ועיין מ"א [ס"ק א]. (ובספר אליה רבה ס"ק ג כתב דבטעימא בעלמא כגי, ע"ש ראייתו, הגא"א): (ב) בבי בנישתא. היינו צניח הסמך לצניח הכנסת, (13) וזהו המקדש של טעם הכנסת, דזהו אינו לחקנהו של מינוק, שהוה לחקנהו של מינוק לא גזרו [רשב"א שם סימן שכ"ג]. בתב בהגהות מנהגים [עריצת של שנת אות לא], ואם אין מינוק צניח הכנסת נותנין לגדול לשמות בקידוש והבדלה, ע"כ. וז"ל דקידוש ישמה כשיעור, וכמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ה', וכן כתב הר"ח [כאן עמוד קב ד"ה י]. ונראה לי שהמקדש יהיה בדעתו ללאת צניחו בקידוש זה, דהא יש אומרים [ר"ן פסחים ג, א ד"ה סבור, דעת הרשב"א גרנות פ"ד ו הלכה ו] שיוצא בזה, (9) ואפילו הכי יכול לקדש שנית צניחו, וכמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ז'. **ל** ב דאבלי ושרתו. היינו צניח הסמך לצניח הכנסת, (10) כמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ו'. דצניח הכנסת אסור לאכול, כמו שכתוב סימן קנ"א [סעיף א] [תוספות פסחים ק"א, א ד"ה דלכו]. ג יותר טוב דהנהר"ג. והרשב"א בתשובה [שם, סוף] סימן ל"ו כתב [ה"י ח"ל, ומכלל זה ודלי] (11) אחי מדומה (ש) גס" (12) שמחזירין אחר יין, (שכבר נתקנה תקנה. ואם לקדש בנרך אהם לכוהריק"ש

רפ"ט ש"ס א ב"ב א"א במקום שצורה. ועיין סימן רע"ג [סעיף ז]:
באר היטב
 רפ"ט (א) לקטן. ואם אין קטן, טועם המקדש וישנה כשיעור, צ"ח, ועיין מ"א [ס"ק א]. (ובספר אליה רבה ס"ק ג כתב דבטעימא בעלמא כגי, ע"ש ראייתו, הגא"א): (ב) בבי בנישתא. היינו צניח הסמך לצניח הכנסת, (13) וזהו המקדש של טעם הכנסת, דזהו אינו לחקנהו של מינוק, שהוה לחקנהו של מינוק לא גזרו [רשב"א שם סימן שכ"ג]. בתב בהגהות מנהגים [עריצת של שנת אות לא], ואם אין מינוק צניח הכנסת נותנין לגדול לשמות בקידוש והבדלה, ע"כ. וז"ל דקידוש ישמה כשיעור, וכמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ה', וכן כתב הר"ח [כאן עמוד קב ד"ה י]. ונראה לי שהמקדש יהיה בדעתו ללאת צניחו בקידוש זה, דהא יש אומרים [ר"ן פסחים ג, א ד"ה סבור, דעת הרשב"א גרנות פ"ד ו הלכה ו] שיוצא בזה, (9) ואפילו הכי יכול לקדש שנית צניחו, וכמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ז'. **ל** ב דאבלי ושרתו. היינו צניח הסמך לצניח הכנסת, (10) כמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ו'. דצניח הכנסת אסור לאכול, כמו שכתוב סימן קנ"א [סעיף א] [תוספות פסחים ק"א, א ד"ה דלכו]. ג יותר טוב דהנהר"ג. והרשב"א בתשובה [שם, סוף] סימן ל"ו כתב [ה"י ח"ל, ומכלל זה ודלי] (11) אחי מדומה (ש) גס" (12) שמחזירין אחר יין, (שכבר נתקנה תקנה. ואם לקדש בנרך אהם לכוהריק"ש

רפ"ט ש"ס א ב"ב א"א במקום שצורה. ועיין סימן רע"ג [סעיף ז]:
באר היטב
 רפ"ט (א) לקטן. ואם אין קטן, טועם המקדש וישנה כשיעור, צ"ח, ועיין מ"א [ס"ק א]. (ובספר אליה רבה ס"ק ג כתב דבטעימא בעלמא כגי, ע"ש ראייתו, הגא"א): (ב) בבי בנישתא. היינו צניח הסמך לצניח הכנסת, (13) וזהו המקדש של טעם הכנסת, דזהו אינו לחקנהו של מינוק, שהוה לחקנהו של מינוק לא גזרו [רשב"א שם סימן שכ"ג]. בתב בהגהות מנהגים [עריצת של שנת אות לא], ואם אין מינוק צניח הכנסת נותנין לגדול לשמות בקידוש והבדלה, ע"כ. וז"ל דקידוש ישמה כשיעור, וכמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ה', וכן כתב הר"ח [כאן עמוד קב ד"ה י]. ונראה לי שהמקדש יהיה בדעתו ללאת צניחו בקידוש זה, דהא יש אומרים [ר"ן פסחים ג, א ד"ה סבור, דעת הרשב"א גרנות פ"ד ו הלכה ו] שיוצא בזה, (9) ואפילו הכי יכול לקדש שנית צניחו, וכמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ז'. **ל** ב דאבלי ושרתו. היינו צניח הסמך לצניח הכנסת, (10) כמו שכתוב סימן רע"ג סעיף ו'. דצניח הכנסת אסור לאכול, כמו שכתוב סימן קנ"א [סעיף א] [תוספות פסחים ק"א, א ד"ה דלכו]. ג יותר טוב דהנהר"ג. והרשב"א בתשובה [שם, סוף] סימן ל"ו כתב [ה"י ח"ל, ומכלל זה ודלי] (11) אחי מדומה (ש) גס" (12) שמחזירין אחר יין, (שכבר נתקנה תקנה. ואם לקדש בנרך אהם לכוהריק"ש

Le-Torah ve-hora'ah

לתורה והוראה

ספר זכרון

הוצאה מיוחדת לזכרו הקדוש ולע"נ

רבן של ישראל

מוריננו ורבינו

הגאון הרב ר' משה פיינשטיין זצוקללה"ה

ראש הישיבה

מתיבתא תפארת ירושלים

ישיבה ד'סטעטן איילנד

כולל בית מדרש לתורה והוראה

נוא יארק

תשמ"ט

בקביעות שנתן, וזה צ"ע טובא, דאעפ"י דשיי הרמב"ם דירק של שישית הנלקט בשביעית יש לו דין ספיהחים, היינו משום דלקביעות שנתן נמי אזלינן בתר לקיטה, וגם בזה נחלקו תוס' וס"ל דכל שגדלו בשישית ל"ה ספיהחין אעפ"י דלקביעות שנתן אזלינן בתר לקיטה אמנם בתבואה דלקביעות שנתן נמי תלוי בהבאת שליש ליכא למ"ד דיאסרו ע"י לקיטתן לא בקדושת שביעית ולא באיסורא דספיהחים, וכמפ"י ברמב"ם פ"ד מהל' שמו"י הל"ט פירות שישית שנכנסו לשביעית אם היו תבואה או קטניות וכו' והגיעו לעונת המעשרות קודם ר"ה הרי אלו מותרין וכו' והרי הן כפירות שישית והוא מהגמ' ר"ה י"ג האורז והדוחן וכו' שהשרישו לפני ר"ה וכו' ומותרין בשביעית וכדמפ"י לה בגמ' תבואה וזיתים בתר שליש. ומפורש הוא בחוספתא דשביעית פ"ב וצ"ג.

מרת הגאון הרב דוד פיינשטיין
ראש הישיבה

פסקי הלכות

קו התאריך לענין תפילת שחרית

נשאלתי כמה פעמים ממי שנוסע מן יאפאן וכינא, וכבר התפלל שחרית ביום ב' בשבת וכשבא לנוא יארק הוא בקר יום ב' בשבת אם צריך להתפלל עוד הפעם, מאחר שבנסיעתו לשם עבר זמנים מאוחרים משחרית ועבשיו חוזר לזמן מוקדם ואמרתי שני"ל שמאחר שצריך להתפלל רק פעם אחת בבקר של שני בשבת והוא כבר התפלל שאין שייך להתפלל עוד הפעם [ואין ג"מ אם כבר ראה צהררים או אפילו לילה המאוחר] כי עכשיו שב אל זמן שכבר התפלל בו, ושאלתי את פי אאמו"ר (הריני כפרת משכבו) וצוק"ל והסכים לזה.

7 בד"ץ קידוש במקום סעודה

כשהייתי בחור הי' מנהג במנין הבעלי בתים בהישיבה שהיו עושין קידוש בפסח וחוץ מ"ן היה יי"ש וביצים ותו לא והי' אאמו"ר (הריני כפרת משכבו)

וצוק"ל אוכל עמהם ופעם א
דהא לא יצאו קידוש, ותייר
כדי לאכול שום דבר יכולין
לחזור ולקדש, והביא רא"י
זימנין סגיאיין הוה קאימנא
מקדש, והקשה למה קידש ע
היתה הא כבר יצא, אלא
דלקמן א"כ למה זימנין סגי
לשמואל לאכול או לשתות
לאכול וקידש עוד הפעם מ'
קשה מא"ח סימן רס"ט עי
הכנסת מי יטעום הלא אסו
סעודה, הלא י"ל דיטעום ה
האחרונים לא הסכימו לז'
תשובות הרשב"א סימן שכ
הביא הסברא והא"ר הביא
הרא"י של אאמו"ר וצ"ל, וע
סנגור"י על כמה אנשים שו
טועמים אלא שצריכים לד'
אג"מ או"ח ח"ד סימן ס"ג

הס

הנה בא"ח סימן תע"ב כ
שמחה הוא והוא בתשובו
ראויין למי שאמרן, אבל יש
כי בשבת מיסב האונן א"ו
בדברים האסורים לאבל א
מטה כפוי וא"כ אין בו מש
ולמה יפרש שיכופו המטה
הסיבה מצוה אה"נ האבל
בהסיבה אינה מצוה לכן א
הלא ידוע לכל המיסב שהו
אין בה שמחה אם נסבור כו
להסב והנה בחק יעקב פל

וצוק"ל אוכל עמהם ופעם אחת שאלו אחד איך אוכלים שלא במקום סעודה דהא לא יצאו קידוש, ותירץ שאין יוצאין קידוש אלא במקום סעודה אבל כדי לאכול שום דבר יכולין לקדש ולטעום וכשיבואו במקום סעודה מחויבין לחזור ולקדש, והביא ראיה מן פסחים קא. אמר להו רב ענן בר תחליפא זימנין סגיאיין הוה קאימנא קמי' דשמואל ונחית מאיגרא לארעא והדר מקדש, והקשה למה קידש שמואל באיגרא הלא לא היתה מקום סעודתו דאי היתה הא כבר יצא, אלא י"ל שאיתעקרא לי' שרגא כמעשה דרב הונא דלקמן אי"ב למה זימנין סגיאיין שמשמע כמה פעמים אלא שהי' לו דברים לשמואל לאכול או לשנות באיגרא וקדש אדעתיה דזה ואח"כ ירד לביתיה לאכול וקידש עוד הפעם משום דחסר לו קידוש במקום סעודה, אבל לפי זה קשה מא"ח סימן רס"ט על כל מה שטרחו על איך נעשה בקידוש דבית הכנסת מי יטעום הלא אסור לשנות קודם קידוש ואין קידוש אלא במקום סעודה, הלא י"ל דיטעום המקדש ומה בכך אי"ב ראיה שכל הראשונים וכל האחרונים לא הסכימו לזה, אף שבאליהו רבה הביא זה והביאו בשם תשובות הרשב"א סימן שכ"ג, אלא שהרשב"א רחה זה הסברא אבל עכ"פ הביא הסברא והאי"ד הביאו לדינא שיכול המברך לטעום וכולן לא הביאו הראיה של אאמו"ר זצ"ל, ועכ"פ סמך על זה למעשה בעצמו וכן הי' נוחא ג"כ סגור"י על כמה אנשים שהולכים לקידושים ואין אוכלין בזית מזוגות איך טועמים אלא שצריכים להם לידע שצריכין לחזור ולקדש בביתם. [וע"ע אג"מ או"ח ח"ד סימן ס"ג ענף ז' וחי' וי"ד ח"ב סימן קס"ג - המערכת].

הסיבה בליל פסח לאבל

הנה בא"ח סימן תע"ב כתבו הט"ז והמ"א בשם הב"ח שאבל לא יסב כי שמחה הוא והוא בתשובות הב"ח החדשות סימן ה', ועיינתי בו והדברים ראויין למי שאמרן, אבל יש לי חדא הערה כי הביא מן הגמרא דברכות (יח.) כי בשבת מיסב האונן אי"ב אינה שמחה, ותירץ להפוסקים שאונן מותר בדברים האסורים לאבל אין קושיא ולהפוסקים שאסור מפרש שהוא על מטה כפוי וא"כ אין בו משום שמחה ולי קשה הלא בשבת אין המטה כפוי ולמה יפרש שיכופו המטה ויסבו עלי'. ומפרש עוד בהתשובה שאם היתה הסיבה מצוה אה"נ האבל יסב אבל פסק כראב"ה שאנן שאין אנו רגילים בהסיבה אינה מצוה לכן אין לאבל להסב, וקשה לי שמה שמחה הוא לנו הלא ידוע לכל המיסב שהוא טרחא יתירה וברצונו ליפטר מזה וא"כ אדרבה אין בה שמחה אם נסבור כראב"י, ואם נסבור שמצוה הוא הלא מודה שצריך להסב והנה בחק יעקב פליג עליו וכן הערוך השולחן וכן בקיצור שו"ע.

זרב
שית
לינן
חין
נתן
שת
א"ט
נת
וא
הין
וא

ת
ל
ז
ז
ל
ל

ז
(

ל טור [שם] ודבתי ירוס
 חלק א' [שם] ומ"ק
 [שם] [שם] והגהות
 [מיועפות, דפוס קושטא]
 פרק כ"ט [מסנת הלבס]:
 מ. שם מהא דלאש השנה
 (כ"ט) [כת] [ע"ט]:
 ג. ה"ח"ש נ"ש פרק
 ערני פסחים [פ"י סמן
 ה] כס יס אומרים
 והמכרי [שם ג, א] מהא
 דאני [שם] דף ק"ח
 [פ"ח]:
 נ. ר"ח"ש ע"ס רבינו
 ירוס נח"י כ"ח סה
 א:
 מ. טור [עמוד קמט"ג]
 כס גאון [ש"ח ה"א] [שם]
 מהדור מוספ"ה"ק [שם]
 סג והמכרי [שם] ר"ח
 רג"ן כס רבינו
 שמה [א] וכן כתב
 ההגהות [מיועפות]
 פרק ה' [מסנת ח"א ו'
 שמו וכס ש"ח מה"ח
 מהמנוגדי דפוס לעג סמן
 [א]:
 רעד א. שנת ק"ו
 [ע"י] גרסת לג [ב] כס
 כהנא, כפירוש רש"י [שם]
 שם ד"ה לעג נ"ח ס' ד"ה
 אמלגה [ומנ"ס כפרק ו'
 מהלכות ברכות וה"ה ה'
 ל"ה ור"ה]:

ט וגומר סעודתו. ואם אכל לחם לנך לנך נכמת המזון כאן
 להרב ב"י בסיומן קע"ח [שע"ף א] ע"ש, ולרמ"א אין לנך לנך.
 ולענין יין עיין שם סעיף ה', ועיין בנדרות דף מ"ג [פ"ח].^(ג) ונראה
 לי דאין לנך לנך על הכוס קודם סעודה האחרת, מידי דהוי
 אסעודה שליטת, כמו שכתוב סימן
 רנ"א, עיין שם בטור [עמוד ק"ו]:
 י. ה"ח. [ה] ונראה לי [ה] דכ"ח מיהא
 צעיק: **ד"א פירות א"א**. ובש"ט
 גבורים [פסחים ב, א אות א] כתב להך
 בפירות ד"ו, דכל סעודת שבת
 [ה] נחשבת קנע, ע"ש. ודעת הטור
 [עמוד קמ"ט] והסו"ע עיקר. מכל
 מקום נראה לי דלאכול [ה] מיני
 חרגימא מחמשת מיניס יא, דהא
 על כל פנים חשיבי טפי לסעודת
 שבת מיין, וכמו שכתוב סוף סימן
 רנ"א [שע"ף ה]. ושכר, חף על גב
 דהוי חמר מדינה לא יאכל בו צמקוס
 סעודה, ללא סעיד כמו [י] י'
 יב שותין בשיעור. ולכנס
 [שע"ף ה] וצ"ח [עמוד קמט ד"ה כתבו]

אלא דקשה א"כ כל קידוש לא יאטרך להיות צמקוס סעודה, דהא
 לנך לשחוט מלא לוגמיו כללעיל [סימן רע"א שיע"ג]. ועל כן נראה
 דהכי קאמר, אחר שטעם כוס של קידוש כשיעור [שעשה] [שוחה]^(ד)
 פעם שנית כשיעור שחייב עליו צרכה אחרונה, דומיא דאכל דבר
 מועט דנקט. ולפי זה או מדינה אסור
 לעמוד לשחוט ממוס של מילה
 אכל י לחם או שתה יין אבל אבל יא^(ד) פירות לא:
 הגה' ולפי זה היה מותר לעמוד ולסנדק לשחוט ממוס של מילה:
 שבת בשחרית אם יב שותין כשיעור [ה] אכל נהגו ליתן למימין:
 ו [ה] ואם קידש בביתו יג ושמע [ה] שכנו ושלחן ערוך לפניו יוצא בו דשפיר הוי
 מקום סעודה י ד' וכגון שנתכוין השומע לצאת ומשמיע [ה] להוציא:
 ז י יש אומרים שאין מקדשין אלא לאור הנר י [ה] ויש אומרים שאין הקידוש תלוי
 בנר [ה] ואם הוא נהנה בהצד יותר מפני האויר או מפני הזוכים מקדש בהצד
 ואוכל שם אף על פי שאינו רואה הנר שהנרות [ה] לעונג צמקוס [ה] ולא לצער טו והכי
 מסתברא:

סימן רע"ד

דיני בציעת הפת בשבת. וכו' ר' סעיפים:
 א [ה] ב בוצע [ה] על שתי [ה] בברות [הנה] [ה] שלמות [ה] שאוחז שתייה בידו
 כתבו דב"י שישחה עוד כוס מלכד הכוס של קידוש, והשחיה השניה נחשבת לסעודה: יג ושמע שכנו. ואפילו לכתחלה יכול לקדש
 צנימו כדי שישמעו, ואפילו הוא אינו אוכל, וכמו שכתוב סימן רס"ט, וכן הוא במוספות [פסחים] דף ק"א [ה] והוא הדין כשמקדש על
 הפת שיכול לנכך להם המוציא, אבל כשמקדש על היין אסור לנכך להם המוציא אלא אם כן ישבו בשולחן אחד, [ה] כמו שכתוב סימן
 קס"ו סעיף י"א, [ה] ועיין מה שכתבתי שם סעיף י"ג [ה] [ה] יד וכגון שנתכוין. [אבל השליח ציבור אינו צריך להתכוין ביחוד
 להוציא את זה, דשליח ציבור אכולי עלמא מכוין [ה] [ה] וצומן הזה שהשליח ציבור אינו מקדש אלא משום מנהג, לא יאכל השומע אלא
 אם כן נמכוין להוצילו [ב"י] [ה] עמוד קמט ד"ה ומ"ע]. ועיין סימן תקפ"ט [שע"ף ט]. מו והכי מסתברא. במלמעט הרבה, הא לאו הכי
 צריך לאכול צמקוס נר [מלאמי כתוב בשם רש"י בהגהותיו לטור]:

רע"ד

שוב לנשק ידי אמו צליל שבת [הכוונות ספר הכוונות ב, ב; שער הכוונות, עיין ערבות לל שבת דרוס ב]:
 שיערי תשובה

ציונים ארמ"א

(1) ב"י [עמוד קמט ד"ה
 כתבו]:
 (2) הגהות מיימנויות פרק
 כ"ט [מסנת ח"א מ, שם
 פ"ח]:
 רעד א"ה דברי עמוד:

(ז) פירות א"א. עיין באר היטב. ועיין בגינת ורדים [אורחין] כלל ג' סימן (ד"ד)
 [ב] שמפסק במה שאוכלים פת כיסנין במקום סעודה, וכתב, כיון שהגאונים
 הקילו בשתיית כוס, לא נדע פת כיסנין, וע"ש. וכתב ברכי יוסף [את ב' אות ב]
 דהאיזנא נהיג עלמא בפשיטות לאכול פת כיסנין אחר קידוש היום ביום ולברך
 מעין ג', ואחר זמן טוערים. אך מה שנהגין לילך לבית חתן או מילה, ואין
 שם כיסנין אחר קידוש רק מיני מגדים וקאווי, אין לו לטעום שם כלל. ולא
 סגי במה שהמקדש ישתה כל הכוס, דלדעת הגאונים חשיב כסעודה, דהיינו
 לשוחה עצמו, אבל לא כהני לאחרים. ע"ש:
 רעד (א) בברות. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת חכם צבי סימן ס"ב וסימן
 ביאור הגר"א

(ז) פירות א"א. ומיני חרגימא מחמשת מיניס יא, דהא על כל פנים חשיבי
 טפי לסעודת שבת מיין, ושכר, חף על גב דהוי חמר מדינה, לא יאכל בו צמקוס
 סעודה, ללא סעיד כמו יין, מ"א [פ"ק יא]. לפי זה נראה לי דכל שכן בקאווי
 דלא יאכל: (ח) שכנו. ואפילו לכתחלה יכול לקדש צנימו כדי שישמעו, ואפילו
 הוא אינו אוכל, וכמו שכתוב סימן רס"ט, מ"א [פ"ק יג, ע"ש]: (ט) להוציא.
 ובזמן הזה שהשליח ציבור אינו מקדש אלא משום מנהג, לא יאכל השומע אלא
 אם כן נמכוין להוצילו, ב"י, מ"א [פ"ק יג]: (י) ויש אצבע. היינו במלמעט
 הרבה, הא לאו הכי צריך לאכול צמקוס נר, מ"א [פ"ק טו] כס רש"י:
 רעד (א) בברות. וגם נשים חייבות ללעוץ על שמי נכרות, מרדכי [שבת
 הגהות רעק"א

[טו] ודוקא אבל. מרקאמר [שם] במקום סעודה, משמע דוקא דבר שסועד. והוא
 הדין ליון שסעיד, כמו שכתוב בברכות ל"ה ב'. ועיין מ"א ס"ק י"א:
 [טז] [בש"ף ו] ואם קידש. מהא דמקדשין בבית הכנסת לאפוקי אורחים, אע"פ
 שאין אוכלין בבית הכנסת, כמו שכתבו תוספות [פסחים] ק"א שם [ע"א] ד"ה
 דאכלו כו': [יז] [בש"ף ו] ויש אומרים שאין. שפירשו הא דאביי [פסחים קא, א]
 משום שלא יאכלו, כמו שכתבו רש"י [ד"ה דילמא] ורשב"ם [ד"ה דילמא] שם:
 רעד [א] [בש"ף א] על שתי כו'. עיין מ"א [פ"ק א]. והעיקר כמו שכתבו רש"י [ג'
 ושל"ה] [מסנת שבת פרק ג' בצהור ד"ה ולאמילן] לחתוך שניהם, כפירוש
 הרשב"א [ברכות לט, ב ד"ה רבי ירמיה שבת ק"ג, ב ד"ה רבי ירמיה ור"ה] גאון [הובא
 בשו"ת ברכות שם] אכולא שירוחא [ברכות ושם שם], דלפירושו רש"י [ברכות שם
 שירוחא דרוק, ועיין ב"ח [עמוד קא ד"ה ומנוח]: [ב] [הנה] שליטות. כן משמע בברכות ל"ט ב'. מניח פרוסה כו' ובשבת ח"ב כו': [ג] ושייך שאוחז כו'
 וביצ"ע ברכות שם ושבת שם:
 מוצצית השקף
 אמר אפילו ידי יין יצאו, דסבירא ליה שנינו מקום לא הוי הפסק, וכתבו
 התוספות, הא דאמר רבי יוחנן אף ידי יין יצאו צריך לומר ששתו מן היין
 של קידוש בבית הכנסת, דאם לא כן הא ודאי לא עריך מה ששמעו הברכה
 מפי המברך מאלו ברכו הם עצמם ולא שתו מיד אחר הברכה, דהוי הפסק,
 אלא על כרחך ששתו מעט מיין המקדש בבית הכנסת, עכ"ל. וא"כ מסתמא

(ח) [ב"א ס"ק ה] ונראה ל"י הכוונה מיהא בעינן. נאכל אנרס [פ"י מגדים]
 סימן תרל"ט ס"ק ט"ז כתב [ה] דוקא כשמקדש על הכוס, אבל מקדש על פת צעיק
 שני ותיס, ע"ש: ט) [שם ס"ק יא] מיני חרגימא מחמשת מיניס יצא.
 לעני"ד מדכתיב תלמודי רבינו יונה ריש פרק ו' בנדרות [ג], ד ד"ה גרסת הובא
 במ"א סימן קמ"ח ס"ק ט, מוכח דמנינא לכו דיון ומיני חרגימא לא מחשיב
 מקום סעודה, ע"ש. אח"כ דאיתו במ"א שם שרמו על הך דהבא, וצוברו נדברינו
 הג"ל: ז) [שם ס"ק יב] שישתה עוד כוס. עיין [פ"י מגדים] אשכנזי סימן
 תרל"ט ס"ק ט"ז, ד"ל דהמקדשים על הפת צריך שיהא שני ותיס [ה]:

מפגורג פריזצמיון /
 ג'ניור מכאן אמן זיוץ ג'אם
 מכון יושאל

ספר

תשובות

מהר"ח אור זרוע

למרנא ורבנא חיים אשכנזי
בן מרנא ורבנא יצחק אור זרוע מווינא

ובסופו

הנהרות הגאון מהר"ם יפה

נערך מחדש והוגה עפ"י כתבי יד
בתוספת י"ח תשובות חדשות
עם ציונים ומקורות השוואות והארות
תוכן הענינים ומפתחות

מאת

מנחם אביטן

ב"לאאמו"ר הגאון מוהר"ר משה שליט"א

פעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשס"ב לפ"ק

או כרבנן⁸⁵ בנדר שהותר מקצתו הותר כולו ר⁸⁶ עקיבא מוסיף על דברי ב"ה דמשנת ד' נדרים⁸⁷ כדמשמע בסוגיא⁸⁸. ואם רבנן דרבי עקיבא מצו סברי כב"ה, אי"כ יכול להיות הלכה כמותם. ואע"ג דמעשה היה והתירו ר' מאיר בכל הבצלים⁸⁹ ומעשה רב, יש לומר שהלכה כרבנים, ויש מקומות שמפרש עד שבא ר' עקיבא ולימד שלא חזרו בהם חכמים, כגון גבי דרשה דאת⁹⁰ דאיכא דלא דריש אתים. ובין אם⁹¹ הלכה כר' עקיבא⁹² ובין אם הלכה כרבנן, אפשר לומר כאן להאי גיסא ולהאי גיסא, דאפילו לר' עקיבא דאמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו, אבל כאן מה שהוא דבר מצוה אין בו חרטה שהרי ידע כשנדר שיאסר בהם ואין אנו מזכירים דבר מצוה, כי אם שעל ידי כן יהא ראוי להפרה אעפ"י שהוא על דעת רבים, ולכן יכול להיות שלא נתייר⁹³ לו כי אם דבר מצוה לכדור ולא כל נדרו. אי נמי לאירך גיסא, דאפילו רבנן דלית להו נדר שהותר מקצתו הותר כולו, היינו לענין שאינה חשובה חרטה לענין כל הנדר כולו מה שהוא מתחרט ממין אחד שם, אבל לדבר מצוה יש לו הפרה, דטעמא משום דסתם רבים ניחא להו להתיר נדר כזה לענין דבר מצוה, גם זה הנדר ניחא להו להתיר לגמרי מאחר שיש מצוה בהתרתו. מיהו האי חילוקא דהאי גיסא אינו נראה כל כך פשוט כמו הראשון. וצורנו יצרנו כאשון ושלוש אלחנן כן ה"ר יצחק.

למאן דאית ליה⁷⁹ דאלמוה לנדריה כשעשאו ברבים, הכי נמי על דעת רבים לכ"ע אין לו הפרה אפילו ברשות אותם רבים שנדר על דעתם אם הם ידועים שפירשם כשנדר, כיון דאלמיה לנדריה כשעשאו על דעת רבים, דהכי משמע לכאורה בהך דאלו הן הלוקין⁸⁰ דהדיר את אשתו על דעת רבים אחר שגירשה משכחת לה ביטלו, אי לאו משום דהוי לדבר מצוה, הא לאו הכי אין לו הפרה, ואמאי, והלא יכול להיות לו הפרה בלא דבר מצוה על דעת אותם רבים, אלא משמע דעל דעת רבים בשום ענין אין לו הפרה כי אם לדבר מצוה⁸¹. אם לא תרחוק דבמכות איירי דוקא כגון שלא פירש אותם רבים מי הם אלא נדר סתם על דעת רבים, ותאמר ששני עניינים הם בנדר על דעת רבים, דהיכא דלא הזכיר שמם, אין לו הפרה בלא דבר מצוה⁸² והיכא דפירשם, יש לו הפרה על פיהם בלא דבר מצוה. וגם אין נראה לומר דקרי ליה במכות בטלו משום דשמא לא ירצו אותם רבים להתיר לו והוא אינו יכול להתיר כי אם על פיהם ולא הוי בידו, דהא ודאי משום הכי לא הוי קרי⁸³ ליה בטלו⁸⁴ משום דאינו בידו, דאי"כ בכל נדר איכא למימר הכי דמי יימר דמודקקי ליה תלתא.

ואם ראוי לחושבו דבר מצוה בנידריה דקיימינא עליה משום קידוש והבדלה וארבע כוסות ומרור ושבתות וימים טובים, זה צ"ע אם הלכה כרבי עקיבא

סימן עא

ולבסוף בורא נפשות רבות³. אבל אי קבע סעודתו עליה, כתחלה מברך עליה המוציא ולבסוף ברכת המזון גמור. ונראה דכל אכילת שבת חשיבא קבע כמו למעשר⁴. ומיהו לאכול עראי בשבת חוץ לסוכה שמא אין לאסור מהאי טעמא, דהתם בעינן תשבו כעין תדורו⁵.

76 שבת קובעת דאפילו אכילת עראי חשיבא קבע למעשר¹. נראה דגם לענין פת הבאה בכיסנין שכתב אבא מרי² וצ"ל שאם אחר ברכת המזון הביאו לפניו דיסתקא וכיוצא בזה המתובלת הרבה בתבלין ומתוך כך אין אוכלין ממנה כי אם מעט, מברך עליה בתחלה בורא מיני מזונות

79. כגיסין שם. 80. מכות טז, ב. 81. ע"י ב"י יו"ד סי' רכ"ח מחו"כ"א ובשו"ע וברמ"א שם ובש"ך שם (סקנ"ט) פלוגתא בזה. 82. ע"י תוס' גיטין לו, א ועוד אומר ר"ת. 83. בנדר"קרינן. 84. בכת"י הגי' כאן כיון שסוף סוף יש לו הפרה כיון שבלא על דעת רבים לא קרינן ביה ביטלו משום דאינו בידו, דמי יימר דמודקקי לי תלתא. 85. בנדרים טו, א. 86. צ"ל כי ר', וכ"ה בתשומ"י שם. 87. שם כה, ב. 88. בכת"י איתא רבסוטה, ואינו מובן. ובתשומ"י שם איתא ובירושלמי, והוא בירושלמי שם פ"ג סוה"ב ע"ש. והגי' בסוגיא, יש לפרש עפ"י דתוס' שם שפ"י דלהכי מייית הך מתני' מקמי פלוגתא דרבה ורבה דפליגי אליבא דב"ש, משום דפלוגתא דר"ע ורבנן הוה כפלוגתא דב"ש וב"ה ור"ע כב"ה ע"ש ובפ"י הרא"ש שם. ואפשר דהוה גם כוונתו כאן במש"כ, כדמשמע בסוגיא ודו"ק. 89. שם טו, א. 90. פסחים כב, ב. 91. חיב"ז הוספתי מכת"י. 92. בנדרפס נוספו כאן חיבות ולימד שלא חזרו בהם. ולימא בכת"י ובתשומ"י שם. 93. בנדרפס"הותר.

סי' עא: 1. ע"י מעשרות פ"ד מ"ב ופסחים קה, א. 2. אר"ז ח"א סי' קמ"ט. 3. וכ"ה באהל מועד שער הברכות (ד"ו נ"ד) והוא כד' הרי"ף ברכות (ל, א מדפ"ה"ר) דעל פת הבאה בכיסנין מברך בורא נפשות ע"ש ובשלט"ג שם. 4. היינו דכשם ששבת קובעת למעשר, כך קובעת גם לענין פת הבאה בכיסנין לברך עליה המוציא. וע"י מג"א (סי' רע"ג סק"י"א) שכ' בשם הש"ג דמטע"ז יוצאים יד"ח סעודת שבת בפירות ע"ש ובלבו"ש שם. אכן ע"י בעץ חיים (למהר"י חאגיז) בפ"י למשניות מעשרות שם שנתפסק בזה ומש"כ ע"ד בגינת וורדים (כלל ג' סי' י"א) דל"ד זל"ז, דשאני גבי מעשרות דענין החיוב תליא כאיכות ובחשיבות וע"כ שבת קובעת, משא"כ ענין קביעות כפת הבאה בכיסנין תליא בכמות שעיד"ז מחשיבו לקביעות ושבת ל"מ לזה ע"ש. וכע"ז כי גם בשו"ת קול גדול (סי' ע"א) ע"ש. וע"י בברכ"י (אר"ח סי' קס"ח סק"ה) שהסכים עם הגינת וורדים וכי שדכריו נכונים כטעמם וכן עמא דבר ע"ש. 5. ע"י בכדכ"י שם שהביא מקנה הרב מהר"א אולאי שמצא בכת"י קדמון וכו', וכנראה שהם דו' רבינו כאן שהעתיק לשון זה ממש ע"ש.

רק לאחר שנגמרה מלאכתו ויכניסנו לביתו, אמנם חז"ל החמירו לומר שאם נגמרה מלאכתו נקבע למעשרות באחד משה דברים אע"ג דלא חזו פני הבית, ואלו הם החצר, והמקח, והאש, והמלח, והתרומה, והיינו תרומה שלא נתרמה כראוי והוא תרומה ויחזור ויתרום, והשבת. והנה הטבל לאחר גמר מלאכתו רשאי לאכול ממנו אכילת עראי, ואם יארע לו אחד משה דברים הללו מוחזי כחשיבותא, ומה דאכיל מיניה אח"כ לא הויא אכילת עראי אלא אכילת קבע. החצר טעמיה שכיון שהכניסו למקום המשתמר להאי טבלא הא אחשביה. והמקח גם הוא אחשביה שניתן למקח וממכר. והאש דכיון דבשליה אחשביה. והמלח הוא נותנו בו למתקו ולתקנו. ותרומה חשיבות המצוה אהניא ליה ג"כ. והשבת לפי שאכילת שבת קרייה רחמנא עונג כדכתיב וקראת לשבת עונג.

→ **ועתה** נבוא לנ"ד שנסתפק הרב, דכיון דאכילת שבת חשיבא קבע לגבי טבל, אי"כ יש להסתפק גם בפת הבאה בכסנין שתהיה אכילתו חשובה קבע לברך ברכת המוציא. ואם [וואנין] אומר עד שנסתפק הרב בשבת באכילת פת הבאה בכסנין, גם כן אנתנו נסתפק בכל אחד ואחד מהששה דברים, ונימא הכי, דכיון דאשכחן דהמקח מחשיב ליה לטבל, דאכילת עראי משוייא ליה ומחשיבתו כאכילת קבע, אף אנו נאמר שאם לקח מן השוק פת הבאה בכסנין, דכיון דאחשביה כמקח וכממכר הויא אכילתו אכילת קבע להתחייב בברכת המוציא, וכן בשאר הששה דברים. והא ודאי חוכא וטלולא היא, ומה אית לך למימר דשאני אכילת עראי דגבי טבל מאכילת עראי דפת הבאה בכסנין, דאכילת עראי דטבל הוי באיכות, כגון בשעורים שיקלוף אחת אחת ויאכל, ואע"פ שיקלוף ויאכל סאה אחת, עראי מיקרי וש"ד, אבל אם קלף שתים שתיים חשיבא אכילת קבע בכל דהוא. וכן מולל מלילות של חטים מגפה מיד ליד ואוכל ואפי' כמה, ואם ניפה ונתן לתוך חיקו חייב, ואצ"ל אם ניפה בכלי שאין זה עראי. וכן נוטל מן היין ונותן (לתוך הקערה) לתוך התבשיל אבל לא לתוך הקדרה ואפי' צוננת דרמיא לבור. וכן סוחט זיתים על בשרו אבל לא לתוך ידו.

→ **אמנם** עראי דפת הבאה בכסנין וקביעתה אינה הלוייה באיכות אלא בכמות, שאף שאם הוא קבע עצמו כדרך שהמלכים עושים בהסיבה ודרך חירות וטבל פתו במלח ואכל פת הבאה בכסנין, לא מפני זה יחוייב עליו ברכת המוציא, אמנם הקביעות המחייבו לברך ברכת המוציא הוא תלוי בכמות, שצריך שיאכל ממנו שיעור שהעולם מספיק להם אכילה זו לסעודה. ואולי הרב ז"ל בא לכלול ספק זה (לפי שהשש) דאע"ג דבכולהו ששה דברים הוי טעמייהו משום חשיבותא, מ"מ טעמא דחשיבות דאחשביה שבת רב ועצום מאד, ועולה הוא למעלה יותר מן החשיבות הנמצא בשאר הששה דברים, ואי"כ אע"פ שאין מקום להסתפק בשאר הששה דברים, בשבת מיהא איכא לאסתפקי מפני גודל החשיבות שבה. ויש פנים קצת לזה מדרגסינן בגמ' פרק המביא כדי יין עירובין דף ל"ד ע"ב, בעא מיניה רבא מרב נחמן שבת מהו שתקבע למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו, כיון דכתיב וקראת לשבת עונג קבעה ואפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו, א"ד בדבר שנגמרה מלאכתו קבעה בדבר שלא נגמרה מלאכתו לא קבעה, א"ל שבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו, ופרש"י כיון דכתיב וקראת לשבת, כיון דאיכא אכילה דידיה עונג קבעה, שאין בה עוד שם

חיהוי עקירתם עקודה, קמ"ל דמים ע"ג מים היינו הנחתן, אבל אגוז ע"ג מים לא הוי דרך הנחתו כיון דנייד ואזיל, ולכן הנוטל אגוז מע"ג גומא של מים והוציאו לחוץ לא מיחייב, והרמב"ם פסקה להא פ"ג מה' שבת דין (י"ג) [נד], וכפ"ז נראה דהשלכת קליפין ושיורי שלחן לתוך המים דהוה דרך הנחתן, דיש בזה להחמיר כיון דלא קפדי בהו אינשי כדקפדי באגוז ודברים חשובים דבעינן דליהו מונחים הנחה מעליא, ותו דאשכחן בהדיא דברים מאוסין דלא קפדי אינשי על הנחתן אחרור בהו לעשות בהם תיקון, כדאייתא בטור סי' שנה' דמצריך לעשות תיקון מחיצה או (כף) [דף] לבית הכסא שעל פני המים שיש להם דין כרמלית, משמע דכיון דלא קפיד אינשי על אופן הנחתה בשביל שהם מאוסין, חשיבא הנחתם הנחה, ודמו למים ע"ג מים, שאילו היו נחשבין שלא כדרך הנחתם לא הוה ראוי להצריך תיקון לבית הכסא דע"ג מים דהוי כרמלית, וא"כ הו"ה לעצמות דחשיבא הנחה להחמיר בהם.

ודיה נראה שאם הבתים שמשליכין מהן עצמות וקליפין היו גבוהין למעלה מעשרה מן המים דיש צד להקל, דכל למעלה מעשרה הוי מקום פיטור, וכיון שמוציא מרה"י לכרמלית דרך מקום פיטור אין להחמיר, מ"מ הא נמי ליתא, דהא (הכף) [הכא] לא נח במקום פיטור כלל, וכדכתב הרמב"ם פרק י"ד מהלכות שבת [הל' ט"ו], והוי כמוציא להדיא מרה"י לכרמלית שאסור.

כ"ה העולה שאין כאן צד היתר, רק שיעשו התיקון כספינה דאמרינן דכחו בכרמלית לא גזרו בו רבנן ומותר לשפוך מים על דופני הספינה והם יורדים לים, והכא נמי יעשו כתיקון זה שישליכו הקליפין ושיורי השלחן על פתחה של חלון הפתוח שמוטה על המים, ומשם יורדין למים מכחו, וכחו בכרמלית לא החמירו, ואע"ג דאיכא מאן דסבר דלא התירו כחו אלא דוקא בספינה דליכא למיחלף בכחו דרה"ר, ולדברי התוס' [שבת ק' ע"ג ד"ה כחו], אפי' לדידן דלית לן רשות הרבים גמורה לא התירו כחו בכרמלית, מ"מ הוי הרמב"ם מקל טובא להתיר לשפוך מים על הביב והמים יוצאין לכרמלית, דסבר דאפי' במקום שדרך להיות אצל רה"י לא גזרו כחו בכרמלית, ובשו"ע כתבה לסכרת הרמב"ם סו"ס שני"ח, ויש לסמוך על זה לעשות מעשה בתיקון הנו' כמ"ש, ובלאו הכי אין צד להתיר כלל, והנלע"ד כתבתי.

סימן י"א

ע"פ מש"כ מוהר"י הגי' בפ"ד דמעשרות
אם האוכל פת הבאה בכסנין בשבת
מברך המוציא מטעם דשבת קובעת.

כתב מוהר"י הגי' בפירושו דפ"ד דמעשרות ז"ל, וצ"ע אי מטעם זה דשבת טובלת משום דאכילת שבת חשיבא קבע, אם האוכל פת הבאה בכסנין בשבת מברך המוציא, עכ"ל.

ו"ב עד תכונת דין זה נצטרך להקדים קצת דברים בקיצור, ונאמר דידוע הוא דאין הטבל נקבע למעשרות מן התורה

במחלוקת, דרב ור' יוחנן סוכרין דיש קידוש שלא מקום סעודה, וא"כ בקידוש היום דקיל טובא המקל כרב ור"י לא הפסיד, ולא באנו לומר לסמוך ע"ז לעשות מעשה לכתחילה, רק שבשעת הדחק ובשכיל כבוד הרבים יש לסמוך על טעם זה להקל, ואין למחות כיד הרבים שעושים כן, והנלע"ד כתבתי.

סימן י"ג

אם שרי לסנן בשבת יין שיש בו יתושים ע"י שינוי.

שאלת מהו לסנן יין שיש בו יתושין וחומץ שיש בו תולעים בשבת ע"י שיעשו שינוי בסנינון כגון ע"י סודרין או כפיפה.

תשובה. הב"י באו"ח סו"ס ש"ט מסיק זמירי דעביד ולא אפשר למשתייה הכי דאסור לסננו אפי' בסודרין ובכפיפה מצרית דהוי דרך שינוי, והעמיד גם דברי הטור וסיבבן למסקנת המפרשים ז"ל, וכפ"ד יין וחומץ זה לית להו תקנתא משום דא"א לשחותן בלא סנינון מפני יתושין ותולעין שבהן דקפדי בהכי, אם מפני איסטניסות אם מפני האיסור. אמנם לפי שראיתי שהעולם נהגו להקל בזה ראוי לבקש טעם למנהג. ונלע"ד דאע"ג דהב"י העמיד דברי הטור כמסקנת שאר מפרשים שלא יחלוק עליהם, מ"מ פשיטא דמילתיה מוכח שפיר דחולק בזה, שמתיר אפי' ביין עכור כיון דהוי ע"י שינוי. גם בש"ג על הך מתניתין דנותנין מים ע"ג שמרים, כתב דשאר פוסקים מתירין לסנן משקין ויין עכורין לתוך סודרין וכפיפה, וכיון דאיכא פלוגתא בדבר ראו העולם לסמוך על המקילין משום עונג שבת, כדחקילו גבי הטמנת חמין משום טעם עונג שבת, כיון דע"י שינוי דסודרין לא אתי לידי איסור תורה, שאין איסור בורר אלא כי משמר כאורחיה במשמרת. מה גם דחזוין דמנהגא דעלמא שלא לסנן בסודר כי אורחיה, דמרינא מותר לתת הסודר על פי הכוס והקערה רק שלא יעשה בה גומא, אע"פ שכששופכין עליו את היין הוא מכביד על הסודר ושוקע ונעשה בו גומא, מ"מ לא ראינו מי שעושה כן, רק נותנין הסודר על פי הכד או החבית ושופכין לתוך הכוס או הקערה דהשתא הוי שינוי גדול, וכל כי האי שינוי גדול נראה שאפי' האוסרים לסנן יין עכור, כל כי האי ש"ד, זה נ"ל לתקן המנהג, מה גם דיש להם פוסקים שמתירין בזה לגמרי, לכן אין למחות בזה כלל, והנלע"ד כתבתי.

סימן י"ד

ע"פ מש"כ מהריק"ש בהגה' להתיר התרווי"ק שנושין במצרים לצ'ול המים הנכזרין בשבת.

כתב מהריק"ש בהגהותיו טור או"ח בהל' שבת סו"ס ש"ט דין ט"ו ז"ל. מכאן נראה לי להתיר התרווי"ק שעושים

עראי אלא שם קבע, עכ"ל. הרי דאשכחן דמפני דקביעותה דשבת עריף טפי סבור תלמודא למימר דקבעה ואפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו. משא"כ בשאר הו' דברים דקביעותיהו לא חשיב כ"כ, לפיכך לא קבע מיהא אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, א"כ אף אנו נמי נימא דכותה, דכיון דהשבת חשובה כ"כ דקביעותה הויה קביעות אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו, נילף מינה לפת הבאה בכסנין וגימא דעונג דאכילת שבת משוייא ליה למועט כמרובה, ויהיה צריך לברך עליו ברכת המוציא. מ"מ אפי' שדין זה היה עומד למשקלא עדיין היה מקום לדחות כדדחינו מעיקרא, דשאני עראי וקבע דמעשרות דהוי באיכות בלבד, מן העראי והקבע דגבי פת הבאה בכסנין, דהוי כשיעור הפת בין שיאכלנו דרך קבע או דרך עראי, מה גם דבמסקנא לא קיל"ן הכי, דכסיפא דהך ענינא אמרינן בגמ' כי אתא רבין א"ר יוחנן אחד שבת ואחד תרומה ואחד חצר ואחד מקח כולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, וא"כ השתא דלא אשכחן שום עריפותא לקביעותא דשבת יותר משאר הששה דברים, מנא לן להוליד ולומר שיהיה בה עדיפות יתירה על שאר הו' דברים שתגרום עריפותה לברך המוציא על פת הבאה בכסנין, אלא לא שניא היא, וגינת לה במקומה שחשיבות השבת היא דוקא לענין הטבל בלבד.

והנלע"ד כתבתי.

סימן י"ב

אם אוכל מיני מגדים אחר הקידוש אי חשיב קידוש במקום סעודה.

כתב ריא"ז על ההלכות ר"פ ערבי פסחים, שאם אוכל מיני מגדים אחר הקידוש חשיב שפיר קידוש במקום סעודה, לפי שכל סעודת שבת חשיבא היא, ואפי' סעודת עראי סעודת קבע היא נחשבת בשבת. והשתא תימה דכתיבנא לעיל דלאו לכל מיילי אמרינן דסעודת שבת חשיבא קבע, רק לענין מעשר בלבד, ממילא נדחו דברי ריא"ז, (והיינו) [ודיינו] כמה שהקלו הגאונים דבכוס יין ובטעימת לחם חשיבא קביעות סעודה, לא להוסיף קולא על קולתם, ומדברי הגאונים יש לדייק דלא מהני להכי אלא לחם גמור לא פת כסנין, וכן משמע מדברי התוס' שכתבו ר"פ ע"פ [ק"א ע"א ד"ה טעימו מיד], דהא דטעימת מידי דמהניא לקידוש הוי טעימת לחם, כדאמרינן בפ"ג דשבועות דף כ"ב דאמרי אינשי ליטעום מידי ואולי ואכלו ושתו כו', ומסתמא כשאדם מזמין את חברו על קביעות לחם גמור הוא מזמין, מ"מ כיון שהגאונים הקלו בשתיית כוס יין, מסברא יש לנו לומר דלא גרע פת כסנין מכוס יין. מיהו בקידוש היום דקיל טובא מקידוש הלילה נראה שאין להחמיר בו ג"כ לענין שיהיה קידוש במקום סעודה, ומצינו שהראב"ד מקל בו לטעום קודם קידוש כדאיתא [כפכ"ט] מה"ש [ה"ח], ותו דעיקר הך מילתא שנויה

1. ועיין כפי שכלי הלקט השלם סדר חג הסוכות ס"ו שד"ם (דף קנ"ז ע"א בנדרס) כתב ח"ל, וכל שתיה קרויה עראי, וכתב הר"י אביגדור כהן ע"ד דע"ל בחשובתו דאכילת עראי דשבת ור"יט ואפי' שתיה חשובה כקבע [והואיל דארס קובע סעודתו על היין], ע"כ. ועי' ברבי יוסף בסי' קס"ח, מאמר מרדכי חללתי עיניי לראות מה...